

GAZİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2012, Cilt 17, Sayı 1-4 / 2012, Volume 17, Issue 1-4

ISSN 1300-2805

Yayının Türü/Type of Publication: **Yaygın**

Sahibi / Owner

Dr. İbrahim USLAN
Gazi Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni / Editor- in Chief

Dr. Mehmet GÜNAY
Spor Bilimleri Fakültesi Dekanı

Editör / Editor

Dr. İbrahim YILDIRAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Publishing Editor

Dr. Fatih YENEL

Yardımcı Editör / Assistant Editor

Mustafa ALTUNSOY

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Azmi YETİM, Gazi Üniversitesi	Dr. Kemal TAMER, Gazi Üniversitesi
Dr. Canan KOCA ARITAN, Hacettepe Üniversitesi	Dr. Konstantinos GEORGIADIS, Uni.of Peloponnese/Greece
Dr. Christian WACKER, University of Freiburg/Germany	Dr. Latif AYDOS, Gazi Üniversitesi
Dr. Dana BADAU, University of Tirgu Mures/Romania	Dr. Manfred LAEMMER, German Sport Uni.Cologne/Germany
Dr. Erich MÜLLER, University of Salzburg/Austria	Dr. Mehmet GÜNAY, Gazi Üniversitesi
Dr. Erdal ZORBA, Gazi Üniversitesi	Dr. Mitat KOZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Fatih BEKTAŞ, Karadeniz Teknik Üniversitesi	Dr. Mustafa Levent İNCE, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Gıyasettin DEMİRHAN, Hacettepe Üniversitesi	Dr. Ömer ŞENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Gül T. SÖNMEZ, Lehman College New York/USA	Dr. Renato MANNO, University of L'Aquila/Italy
Dr. Gülfem ERSÖZ, Ankara Üniversitesi	Dr. Robert C. SCHNEIDER, The College at Brockport/USA
Dr. H. Ahmet PEKEL, Gazi Üniversitesi	Dr. Settar KOÇAK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Hülya AŞÇI, Marmara Üniversitesi	Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Gazi Üniversitesi
Dr. İbrahim YILDIRAN, Gazi Üniversitesi	Dr. Turgay BIÇER, Marmara Üniversitesi
Dr. Kanat JANUZAKOV, Manas Üniversitesi, Kırgızistan	Dr. Ulviye BİLGİN, Gazi Üniversitesi

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Dr. Beyza Merve AKGÜL, Dr. Pınar Yaprak KEMALOĞLU

Dağıtım Koordinatörlüğü / Distribution Coordinator

Dr. Pınar KARACAN DOĞAN
Özgün PARASIZ, Ali ERASLAN, Şenol GÖRAL

Teknik Koordinatörlük / Technical Coordinator

Dr. Esin ESRA ERTURAN ÖĞÜT - Dr. Ebru ÇETİN
Okan Burçak ÇELİK, Merve KARAMAN, Tebessüm AYYILDIZ

İletişim Koordinatörlüğü / Communication Coordinator

Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI
Dr. Sümer ALVURDU, Serkan KURTİPEK, Emre Ozan TİNGAZ

Yazışma Adresi / Corresponding Address

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Abant Sokak No:12, Gazi Mahallesi/ANKARA
E-mail: gbesbd@gmail.com

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayımlanır ve hakemli bir dergidir.

Gazi Journal of Physical Education and Sports Sciences is published quarterly.

All the articles appeared in this journal are published on the opinion of advertiser.

<http://dergipark.gov.tr/gbesbd>

GAZİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZİ JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2012, Cilt 17, Sayı 1-4 / 2012, Volume 17, Issue 1-4

ISSN 1300-2805

Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Dr. A. Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Ali Ahmet DOĞAN, Kırkkale Üniversitesi
Dr. Ali Emre EROL, Gelişim Üniversitesi
Dr. Ali KIZILET, Marmara Üniversitesi
Dr. Arslan KALKAVAN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Atilla ERDEMLİ, İstanbul Üniversitesi
Dr. Atilla PULUR, Gazi Üniversitesi
Dr. Ayşe KİN İŞLER, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Beyza Merve AKGÜL, Gazi Üniversitesi
Dr. Bülent GÜRBÜZ, Kırkkale Üniversitesi
Dr. Can İKİZLER, İstanbul Esenyurt Üniversitesi
Dr. Caner AÇIKADA, Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Cengiz ARSLAN, Fırat Üniversitesi
Dr. Dilara SEVİMAY ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Dilşad MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Ebru ÇETİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Ekrem Levent İLHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Emin KURU, Gazi Üniversitesi
Dr. Emine ÇAĞLAR, Kırkkale Üniversitesi
Dr. Erkut KONTER, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Esin Esra ERTURAN ÖĞÜT, Gazi Üniversitesi
Dr. F. Filiz ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Fatih KILINÇ, Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Fehmi TUNCEL, Ankara Üniversitesi
Dr. Ferda GÜRSEL, Ankara Üniversitesi
Dr. Füsün ÖZTÜRK KUTER, Uludağ Üniversitesi
Dr. Gazanfer DOĞU, İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Gökhan ÇALIŞKAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Gül BALTACI, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI, Gazi Üniversitesi
Dr. Gülgün ERSOY, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Güner EKENCİ, İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr. Gürbüz BÜYÜKYAZI, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Hakan SUNAY, Ankara Üniversitesi
Dr. Haluk KOÇ, Gazi Üniversitesi
Dr. Hasan KASAP, Gedik Üniversitesi
Dr. Hatice ÇAMLIYER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Haydar DEMİREL, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Hayri ERTAN, Anadolu Üniversitesi
Dr. İ. Fatih YENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. İbrahim CİCİOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. İmdat YARIM, Gazi Üniversitesi

Dr. Kamil ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Kürşat KARACABEY, Düzce Üniversitesi
Dr. Mehmet GÜÇLÜ, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin KAYA, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin SAYIN, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Metin YAMAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Muhsin HAZAR, Gazi Üniversitesi
Dr. Murat Sadullah ÇEBİ, Gazi Üniversitesi
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Müslim BAKIR, Okan Üniversitesi
Dr. Necla GÜNNAY, Gazi Üniversitesi
Dr. Nefise BULGU, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Nevin ATALAY GÜZEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevin GÜNDÜZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Nevin ŞANLIER, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevzat MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Niyazi ENİSELER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nurettin KONAR, İnönü Üniversitesi
Dr. Özbay GÜVEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Özlem ORHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Perican BAYAR KORUÇ, Ankara Üniversitesi
Dr. Rana VAROL, Ege Üniversitesi
Dr. Rasim KALE, Gelişim Üniversitesi
Dr. Recep GÜRİSOY, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Reha ALPAR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Sami MENGÜTAY, Haliç Üniversitesi
Dr. Sedat MURATLI, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Sema ALAY, Marmara Üniversitesi
Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU, 19 Mayıs Üniversitesi
Dr. Seydi KARAKUŞ, Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Sürhat MÜNİROĞLU, Ankara Üniversitesi
Dr. Şefik TIRYAKI, Mersin Üniversitesi
Dr. Tayfun AMMAN, Marmara Üniversitesi
Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Timur GÜLTEKİN, Ankara Üniversitesi
Dr. Tuba MELEKOĞLU, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Turgut KAPLAN, Selçuk Üniversitesi
Dr. Ümit KESİM, Bilgi Üniversitesi
Dr. Velittin BALCI, Ankara Üniversitesi
Dr. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL, 19 Mayıs Üniversitesi
Dr. Zafer ÇİMEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Zekai PEHLEVAN, Mersin Üniversitesi

Bu Sayının Hakemleri / Editorial Advisory Board

Dr. Azmi YETİM, Gazi Üniversitesi
Dr. İbrahim YILDIRAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Gazi Üniversitesi

Dr. Ömer ŞENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Fatih YENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI, Gazi Üniversitesi

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

**GAZİ JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

**Cilt
Sayı
Ocak-Nisan-Temmuz-Ekim**

**XVII
1-2-3-4
2012**

**Volumes
Issue
January-April-July-October**

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

**SPORDA PSİKOSOSYAL
ALANLAR**

**PSYCHO-SOCIAL AREAS
IN SPORT**

Okullararası karşılaşmalara katılan farklı branş, yaş ve cinsiyetteki ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışlarının incelenmesi

1 - 12
Zeynep Bengü EFE
İbrahim YILDIRAN

Examination of fair play understanding of elementary school students in different branches, ages and genders participating in inter-school competition

Çocukları spor yapan ailelerin psikolojik kazanımlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması

13 - 24
Osman GÜLAY
Dilşad MİRZEOĞLU

Comparison of psychological acquisitions of the families whose children participating sport activities

Üniversitelerarası badminton şampiyonasına katılan sporcu-öğrencilerin antrenör davranışı tercihlerinin incelenmesi

25 - 31
E. Levent İLHAN
Eylem GENCER

Examining the coach behaviour preferences of athlete-students that participated in intercollegiate badminton championship

Takım sporu ile uğraşan ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyete göre kişilik özelliklerinin incelenmesi üzerine bir çalışma

33 - 44
Fetiye TOSUNOĞLU
Belgin GÖKYÜREK

A study on the personality traits of secondary school students engaged in team sports

Okullararası Karşılaşmalara Katılan Farklı Branş, Yaş ve Cinsiyetteki İlköğretim Öğrencilerinin Fair Play Anlayışlarının İncelenmesi

Zeynep Bengü EFE¹, İbrahim YILDIRAN²

¹Bilim Uzmanı, Beden Eğitimi Öğretmeni

²Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, voleybol ve futbol branşlarında okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin, sporda fair play ilkelerine uyma düzeylerini belirlemektir. Araştırma grubunu, Ankara ili merkez ilçelerindeki sekiz ilköğretim okulunda öğrenim gören, futbol ve voleybol branşlarında okullararası karşılaşmalara katılan 10-16 yaşları arasındaki, 92'si kız 95'i erkek toplam 187 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracının oluşturulması için "İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları"nda ve Beden Eğitimi derslerinde gerçekleşmesi beklenen amaçlardan biri olarak belirlenen fair play'e yönelik, "Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme" amacı esas alınmış ve bu çerçevede, fair play'e uygun davranışları içeren bir madde havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan 26 maddelik bir ön uygulama anketi araştırma kapsamına alınmayan 95 öğrenciye uygulanarak veri toplama aracının güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır (α : .82). Temel verilerin çözümlenmesinde tanımlayıcı istatistik tekniklerden yararlanılırken, bir bağımlı değişken üzerinde etkisi araştırılan iki alt kategorili bağımsız değişkenin istatistiksel analizinde bağımsız gruplar için t-testi; üç ya da daha fazla alt kategorili bağımsız değişkenlerde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerinin karşılaşma öncesi fair play anlayışları, cinsiyetlerine ve branşlarına göre anlamlı farklılık gösterirken, karşılaşma esnası ve karşılaşma sonrasında cinsiyet ve branşa göre fair play anlayışlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Yaş değişkenine göre de karşılaşmanın hiçbir bölümünde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin karşılaşma öncesi, esnası ve sonrası öngörülen fair play ilkelerine genellikle uygun davrandıkları, özellikle takım içi yardımlaşmalarının üst düzeyde olduğu ve karşılaşma sırasında seyircilerin olumsuz tezahüratlarından etkilenmedikleri görülmüştür. Karşılaşma öncesi fair play'e uygun davranışlar sergilemede, erkek öğrencilerin kız öğrencilere, branşı futbol olanların branşı voleybol olanlara, II. kademe öğrencilerinin I. kademe öğrencilerine göre üstünlüğü söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Fair play, Spor, Öğrenci, İlköğretim.

Examination of Fair Play Understanding of Elementary School Students in Different Branches, Ages and Genders Participating in Inter-School Competition

Abstract

The purpose of this study is to determine to what extent primary education students taking part in the branches of football and volleyball competitions among schools abide by fair play rules. The sampling was realized in 8 primary education schools in central districts of Ankara through 10-16 aged 187 students who are taking part in the branches of football and volleyball competitions among schools. In order to form the data collection tool for the research, with its aim of playing and competing friendly, appreciating the winner, admitting being beaten, opposing to tricks and injustice, fair play, which is one of the aims to be reached in physical education lectures teaching programmes of primary schools, high schools and their equivalents, has been taken as basis and within this framework, a breakdown pool was made by sorting out the conducts complying with fair play and those don't. An application questionnaire composed of 26 articles was prepared in accordance with Likert triple grading scale, and in order to test the reliability and feasibility of the data collection tool, the enquiry was practiced on 95 students from the same age and year groups that were not taken into the research, and inner consistency coefficient of 26 articles were found to be Cronbach Alpha .82. In analyzing sub-problems, t-test was used for independent groups in statistical analysis of independent variable with two sub categories, whose effect was investigated on dependent variable (gender, branch, level), and for independent variables (age) with two or more subgroups, single orientation variance analysis (ANOVA) was used. The frequency level of displaying fair play principles prior to a competition by the students participating in inter-school competitions showed a meaningful difference according to gender, level of education and branches. According to gender, level of education and branches, a meaningful difference was not seen in the frequency level of displaying fair play principles during and after a competition and a meaningful difference was not found according to age variable at any level, either. As a conclusion, it has been found out that the level of assisting team friends by students taking part in competitions was at highest level and that they were not affected by verbal teasing by the spectator. The frequency level of displaying fair play principles prior to a competition was seen to be better in boys than girls, better in grade II students than grade I, and better in students in football branch than those in volleyball.

Keywords: Fair Play, Sport, Student, Primary Education

Giriş

Her insan sahip olduğu birçok yetenek ve ihtiyaçlarıyla birlikte dünyaya gelir. İhtiyaçların karşılanması ile yeteneklerin kullanılabilmesi ve geliştirilebilmesi için insanlar hayatları boyunca süren bir yetiştirme ve yetiştirilme süreci içerisine girerler. En geniş anlamıyla, eğitim bu yetiştirme ve yetiştirilme sürecinin tamamını kapsayan bir kavramdır (Ergun ve ark. 1999).

Toplumdaki eğitim kurumları genellikle "okul" olarak adlandırılmaktadır. Okullar, çocuk ve gençleri sadece gelecekteki meslek yaşamlarında ortaya çıkabilecek sorunların üstesinden gelebilecek bilgi, beceri ve yetilerle donatmakla kalmayan, hoşgörülü, demokratik, paylaşımcı ve yardım sever olmanın kural ve bilincini okullarda öğrenirler (Orhun, 1992). Bu kural ve bilincin öğretilmesinde ve ahlaki eğitimin verilmesinde, beden eğitimi ve spor derslerinde, müsabaka şeklinde gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin olumlu katkısı bulunabilir. Burada ahlaki eğitim ile kastedilen, fair play anlayışına uygun davranışların öğrencilere kazandırılmasıdır.

Okul beden eğitimi ve spor dersleri ile okullararası karşılaşmalar, çocuk için oyun ve sporun rolünün büyük, büyüme ve beden gelişiminin en hızlı olduğu dönemlere rastlayan ilköğretim çağında, fair play ilkelerine uygun davranışların kazandırılması ve sergilenmesinde uygun bir ortam olarak kullanılmalıdır. 19. yüzyıl İngiltere'si örneğinde olduğu gibi, okul beden eğitimi ve spor etkinlikleri, çocuk ve gençlerin karakter eğitimleri için bir araç konumuna getirilmeli, öğrencilerin günlük hayata transfer edebilecekleri uygun davranış biçimleri öğretmenler tarafından kasıtlı olarak uygulatılmalı ve pekiştirilmelidir (Yıldıran, 2004).

Bütün bu çabaların yanında, 20. yüzyıl başlarından itibaren sportif yarışmaların ticarileşmesi, siyasileşmesi ve sportif başarının toplumda aşırı kıymetlendirilmesi ile başlayan süreç, günümüze kadar, başta yüksek performans sporlarında olmak üzere, fair play kapsamındaki temel ahlaki tutum ve davranışların gittikçe önemini yitirmesine ve "ne pahasına olursa olsun kazanma" fikrinin ön plana çıkmasına neden olmuştur (Yıldıran, 2005). Bu çalışma, okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin her geçen gün artış gösteren fair play'e aykırı davranışlara, aşağıda belirtilen alt problemler doğrultusunda yaklaşımlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın amaçlarına ulaşmada araştırılan alt problemler şunlardır:

1. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencileri karşılaşmalar öncesi, esnası ve sonrasında fair play'e uygun davranışları hangi düzeyde sergilemektedir?
2. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışları yaş gruplarına göre farklılık göstermekte midir?
4. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışları yaptıkları spor branşına göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencileri, örneklemini ise Ankara ili Yenimahalle, Mamak, Altındağ, Keçiören ve Çankaya merkez ilçelerinde bulunan sekiz ilköğretim okulunda öğrenim gören, futbol ve voleybol branşlarında okullararası karşılaşmalara katılan 10-16 yaşları arasındaki 92'si kız, 95'i erkek toplam 187 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracının oluşturulması için İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları'nda ve Beden Eğitimi derslerinde gerçekleşmesi beklenen amaçlardan biri olarak belirlenen fair play'e yönelik, "Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme" amacı esas alınmış ve bu çerçevede, fair play'e uyan ve uymayan davranışları içeren bir madde havuzu oluşturulmuştur. Likert tipi üçlü dereceleme ölçeğinin kullanıldığı 26 maddelik bir uygulama anketi hazırlanmış ve araştırma kapsamına alınmayan aynı yaş gruplarında 95 öğrenciye uygulanarak veri toplama

aracına güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmış, 26 maddenin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha .82 olduğu görülmüştür. Madde toplam korelasyonu .30'un altında olan 7 madde anketten çıkarılarak 19 maddelik asıl uygulama aracı oluşturulmuştur.

Araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın birinci alt problemde okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin fair play anlayışları araştırılmış ve bu alt problemin çözümlenmesinde frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama ($\bar{x}$) değerleri dikkate alınmıştır. Ortalamaların değerlendirilmesinde; 1.00-1.66 aralığı "hiçbir zaman", 1.67-2.33 aralığı "bazen" ve 2.34-3.00 aralığı "her zaman" şeklinde sınıflandırılmıştır. Diğer alt problemlerin analizinde, bir bağımlı değişken üzerinde etkisi araştırılan iki alt kategorili bağımsız değişkenin istatistiksel analizinde bağımsız gruplar için t-testi; üç ya da daha fazla alt kategorili bağımsız değişkenlerde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır

Bulgular

Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin bazı kişisel özellikleri ile, müsabaka öncesi, esnası ve sonrası fair play anlayışlarının yaş, cinsiyet ve spor branşı değişkenlerine göre görünümleri tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin çeşitli değişkenlere ilişkin dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kız	92	49.2
	Erkek	95	50.8
Yaş	10-11	39	20.9
	12-13	62	33.2
	14 >	86	46.0
Branş	Futbol	62	33.2
	Voleybol	125	66.8

Araştırmaya %50.8'i erkek, %49.2'si kız toplam 187 ilköğretim öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin %66.8'i voleybol, %33.2'si futbol sporuyla uğraşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %46'sı 14 yaş ve üstü, %33.2'si 12-13 yaş ve %20.9'u 10-11 yaş grubuna girmektedir (Tablo 1).

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problemde, okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin genel olarak fair play anlayışlarına bakılmış ve bulgular Tablo 2, 3 ve 4'de verilmiştir.

Tablo 2. Okullararası yarışmalara katılan öğrencilerin karşılaşmaya başlamadan önceki fair play davranışlarını sergileme sıklıklarına ilişkin görüşlerinin dağılımı

Bir karşılaşmaya başlamadan önce;	Seçenekler						$\bar{x}$
	Hiçbir zaman		Bazen		Her zaman		
	f	%	f	%	f	%	
Rakip takım oyuncularına başarılar dilerim	8	4.3	74	39.6	105	56.1	2.52
Rakip takım antrenörlerine başarılar dilerim	45	24.1	99	52.9	43	23.0	1.99
Kendi takım antrenörlerime başarılar dilerim	-	-	6	3.2	181	96.8	2.97
Kendi takım arkadaşlarıma başarılar dilerim	19	10.2	44	23.5	124	66.3	2.56
Hakemlere başarılar dilerim	37	19.8	71	38.0	78	41.7	2.28
Seyircilerle selamlaşırım	50	26.7	70	37.4	67	35.8	2.09

Hiçbir zaman (1.00-1.66) - Bazen (1.67-2.33) - Her zaman (2.34-3.00)

Okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin neredeyse tamamına yakını (%96.8) kendi takım antrenörlerine; yaklaşık üçte ikisi (%66.3) kendi takım arkadaşlarına ve yarısından fazlası (%56.1) rakip takım oyuncularına bir karşılaşma öncesinde “her zaman” başarı dileme davranışında bulunmaktadır. Yarışma öncesi “her zaman” hakemlere başarılar dileyenlerin oranı %41.7; seyirciyle selamlaşanlarınki ise %35.8’dir. Öğrencilerin %26.7’si müsabaka öncesi seyircileri “hiçbir zaman” selamlamazken, %19.8’i hakemlere, %24.1’i de rakip takım antrenörlerine başarı dileme davranışını göstermemektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Okullararası yarışmalara katılan öğrencilerin bir karşılaşma esnasındaki fair play davranışlarını sergileme sıklıklarına ilişkin görüşlerinin dağılımı

Bir karşılaşma esnasında;	Seçenekler						$\bar{x}$
	Hiçbir zaman		Bazen		Her zaman		
	f	%	f	%	f	%	
Rakip takım oyuncusuna verdiğim zarardan dolayı özür dilerim	7	3.7	44	23.5	136	72.7	2.69
Antrenörüm hakettiğim halde beni oynatmıyorsa, bunu olgunlukla karşılarım	30	16.0	62	33.2	95	50.8	2.35
Takımımın yararına dahi fair play’e aykırı davranışlarda bulunmam	22	11.8	63	33.7	102	54.5	2.43
Üstüme düşen görevleri fazlasıyla yerine getiririm	2	1.1	62	33.2	123	65.8	2.65
Taraftarın kötü tezahüratları performansımı düşürür	81	43.3	81	43.3	25	13.4	1.70
Takım arkadaşlarımla yapmış olduğum hatayı düzeltmesine yardım ederim	2	1.1	39	20.9	146	78.1	2.77
Yaptığım hatayı o an unuttur, pozitif olmaya çalışırım	3	1.6	73	39.0	111	59.4	2.58

Hiçbir zaman (1.00-1.66) - Bazen (1.67-2.33) - Her zaman (2.34-3.00)

Bir karşılaşma esnasında, öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü rakip takım oyuncusuna verdiği zarardan dolayı özür dileme ve takım arkadaşının yapmış olduğu hatayı düzeltmesine yardım etme (sırasıyla; %72.7 ve %78.1); yarısından fazlası yapmış olduğu hatayı o an unutarak pozitif olma, takımının yararına dahi olsa fair play’e (centilmenliğe) aykırı davranışlarda bulunmama ve antrenörü hak ettiği halde oynatmıyorsa bu durumu olgunlukla karşılama (sırasıyla; %59.4, %54.5 ve %50.8) gibi fair play’e uygun davranışları “her zaman” sergilediklerini belirtmektedirler. Öğrencilerin %65.8’i

karşılaşma esnasında üstlerine düşen görevi “her zaman” fazlasıyla yerine getirmektedirler (Tablo 3).

Tablo 4. Okullararası yarışmalara katılan öğrencilerin bir karşılaşma sonrasındaki fair play davranışlarını sergileme sıklıklarına ilişkin görüşlerinin dağılımı

Bir karşılaşma sonrasında;	Hiçbir zaman		Seçenekler		Her zaman		$\bar{x}$
	f	%	f	%	f	%	
Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, rakip takım oyuncularını kutlarım.	9	4.8	69	36.9	109	58.3	2.53
Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, takım arkadaşlarımı kutlarım	3	1.6	40	21.4	144	77.0	2.75
Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, rakip takım antrenörlerini kutlarım	51	27.3	92	49.2	44	23.5	1.96
Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, takım antrenörlerimi kutlarım	19	10.2	61	32.6	107	57.2	2.47
Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, seyirciyi selamlarım	58	31.0	81	43.3	48	25.7	1.95
Hakemlere iyi yönetimlerinden dolayı teşekkür ederim	25	13.4	70	37.4	92	49.2	2.36

Hiçbir zaman (1.00-1.66) - Bazen (1.67-2.33) - Her zaman (2.34-3.00)

Bir karşılaşma sonrasında karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun ilköğretim öğrencilerinin %77.0'si takım arkadaşlarını, %58.3'ü rakip takım oyuncularını, %57.2'si kendi antrenörlerini ve %23.5'i de rakip takım antrenörlerini “her zaman” kutlayacaklarını belirtmektedir. Maç sonucu ne olursa olsun hakemlere iyi yönetimlerinden dolayı “her zaman” teşekkür edenlerin oranı %49.2; seyircileri selamlayanları ise %25.7'dir. Bununla birlikte, maç sonucu ne olursa olsun bir karşılaşma sonrasında rakip takım antrenörlerini “hiçbir zaman” kutlamayan ve seyirciyi selamlamayanların oranları, bu davranışları “her zaman” gösterenlerden daha yüksektir (sırasıyla; %27.3 ve %31.0) (Tablo 4).

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin fair play anlayışlarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış, bulgular Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışlarının cinsiyetlerine göre farklılığı için t- testi sonuçları

Fair play yaklaşımları;	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	t	p
Karşılaşma öncesi	Kız	92	2.30	.42	-3.281	.001
	Erkek	95	2.48	.36		
Karşılaşma esnası	Kız	92	2.43	.28	-.892	.373
	Erkek	95	2.47	.31		
Karşılaşma sonrası	Kız	92	2.34	.43	.146	.884
	Erkek	95	2.33	.42		

Hiçbir zaman (1.00-1.66) - Bazen (1.67-2.33) - Her zaman (2.34-3.00)

Okullararası karşılaşmalar öncesinde kız öğrencilerin “bazen” ($\bar{x}=2.30$), erkek öğrencilerin “her zaman” ($\bar{x}=2.48$) fair play’e uygun davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Benzer davranışlar gerek kız ($\bar{x}=2.43$) gerekse erkek ($\bar{x}=2.47$) öğrenciler tarafından karşılaşma esnasında “her zaman” gösterilmektedir. Karşılaşma sonrasına ait ortalamalar, bazen-her zaman kategori aralığının en üst ve en alt sınır değerlerine denk düştüğünden, kız ($\bar{x}=2.34$) ve erkek ($\bar{x}=2.33$) öğrencilerin fair playe uygun davranışları sergileme sıklıkları neredeyse aynıdır (Tablo5). Okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin “karşılaşma öncesi” fair play anlayışları “cinsiyetlerine” göre anlamlı farklılık gösterirken [$t_{(185)}=-3.281$; $p<0.05$], “karşılaşma esnası” [$t_{(185)}=-.892$; $p>0.05$] ve “karşılaşma sonrasında” [$t_{(185)}=.146$; $p>0.05$] anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt probleminde, okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin, fair play anlayışlarının yaş gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış, bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışlarının “yaş” değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Fair play yaklaşımları;	Yaş ve Grupları	N	$\bar{x}$	ss	F	p
Karşılaşma öncesi	1 10-11	39	2.27	.38	2.721	.068
	2 12-13	62	2.39	.46		
	3 14 >	86	2.45	.36		
	Toplam	187	2.39	.40		
Karşılaşma esnası	1 10-11	39	2.41	.33	.578	.562
	2 12-13	62	2.48	.31		
	3 14 >	86	2.45	.28		
	Toplam	187	2.45	.30		
Karşılaşma sonrası	1 10-11	39	2.44	.35	1.649	.195
	2 12-13	62	2.34	.41		
	3 14 >	86	2.29	.45		
	Toplam	187	2.34	.42		

Hiçbir zaman (1.00-1.66) - Bazen (1.67-2.33) - Her zaman (2.34-3.00)

İlköğretim öğrencilerinin fair play anlayışları yaş artışına paralel olarak karşılaşma öncesinde olumlu yönde (sırasıyla; $\bar{x}=2.27$, $\bar{x}=2.39$, $\bar{x}=2.45$) karşılaşma sonrasında ise olumsuz yönde (sırasıyla; $\bar{x}=2.44$, $\bar{x}=2.34$, $\bar{x}=2.29$) değişim göstermektedir. Karşılaşma esnasında ise öğrenciler değişen ortalamalarla “her zaman” fair play’e uygun davrandıklarını belirtmektedirler (Tablo 6). Okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin, “karşılaşma öncesi” [$F_{(2-184)}=2.721$; $P>0.05$], “karşılaşma esnası” [$F_{(2-184)}=0.578$; $P>0.05$] ve “karşılaşma sonrası” [$F_{(2-184)}=1.649$; $P>0.05$] fair play anlayışları “yaş değişkenine” göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt probleminde okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin fair play anlayışlarının, yaptıkları spor branşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış, bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin fair play anlayışlarının branşlarına göre farklılığı için t- testi sonuçları

Fair Play yaklaşımları;	Branş	N	$\bar{x}$	ss	t	P
Karşılaşma öncesi	Futbol	62	2.58	.31	5.245	.000
	Voleybol	125	2.30	.41		
Karşılaşma esnasında	Futbol	62	2.50	.26	1.570	.118
	Voleybol	125	2.43	.32		
Karşılaşma sonrasında	Futbol	62	2.38	.39	.878	.381
	Voleybol	125	2.32	.44		

Hiçbir zaman (1.00-1.66) - Bazen (1.67-2.33) - Her zaman (2.34-3.00)

Okullararası karşılaşmalara futbol branşında katılan ilköğretim öğrencileri karşılaşma öncesi, esnası ve sonrasında azalan ortalamalarla “her zaman” fair play’e uygun davrandıklarını belirtirken (sırasıyla; $\bar{x}$ =2.58, $\bar{x}$ =2.50 ve $\bar{x}$ =2.38), karşılaşma öncesinde futbol branşıyla uğraşanlar lehine anlamlı farklılık görülmüştür [$t_{(185)}=5.245$; $p<0.05$]. Voleybol branşıyla uğraşan öğrenciler karşılaşma öncesi ve sonrasında “bazen” ($\bar{x}$ =2.30, $\bar{x}$ =2.32), karşılaşma esnasında ise “her zaman” ($\bar{x}$ =2.43) benzer davranışları sergilemektedirler (Tablo 7).

Okullararası karşılaşmalara katılan öğrencilerin fair play anlayışlarında, yaptıkları spor branşlarına göre “karşılaşma esnası” [$t_{(185)}=1.570$; $p>0.05$] ve “karşılaşma sonrasında” [$t_{(185)}=.878$; $p>0.05$] anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı, Ankara ilinde düzenlenen okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin, fair play anlayışlarının, yaşlarına, cinsiyetlerine ve spor branşlarına bağlı olarak farklılıklar gösterip göstermediğinin incelenmesidir. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerinin karşılaşma öncesi sergiledikleri takım içi fair play davranışları, rakip takıma yönelik sergiledikleri fair play davranışlarından daha olumlu düzeyde gerçekleşmiştir. Ancak dürüst bir oyuncu Orhun’un (1992) da belirttiği gibi, rakip oyuncuyu bir düşman olarak değil, onu oyunun oynanması için bir dost, bir arkadaş olarak benimsemelidir. Oyunun düzenleyicisi ve fair play kurallarına uygun olarak oynanmasında tarafsız olarak yönetici görevi üstlenen hakemlere öğrencilerin yaklaşık yarısı (%41.7) “her zaman” başarılar dilemektedir. Ateşoğlu (1974) da bir çalışmada, hakemlerin her iki taraf içinde iyi niyet beslemesi gerektiğine, öğrencilerin de fair play’in gerçekleşmesinde hakemlerin rolünün bilincinde olmalarının önemine değinmiştir. Oyuncular üzerindeki etkisi tartışılmaz olan seyirciler, öğrencilerin yaklaşık üçte biri tarafından karşılaşma öncesinde selamlanmaktadır. Bu bölümde istenmeyen davranışların ve kötü tezahüratların önlenmesi açısından bu oranlar artırılmalıdır.

Öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü karşılaşma esnasında rakip takım oyuncusuna verdiği zarardan dolayı özür dileme ve takım arkadaşının yapmış olduğu hatayı düzeltmesine yardımcı olma davranışını “her zaman” sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Ateşoğlu'nun (1974) da ifade ettiği gibi takım içerisinde her üye birbirini ölçüp değerlendirerek, yapılan hatayı hemen düzeltip oyuna en iyi şekilde devam etmelidir. Öğrencilerin %65.8'i karşılaşma esnasında karşılaşmanın gidişatı ne yönde olursa olsun üstlerine düşen görevleri en iyi şekilde yapmakta, bununla birlikte yaklaşık yarısı antrenörü hak ettiği halde oynatmıyorsa bu durumu olgunlukla karşılayıp diğer arkadaşlarına destek olmakta ve yapılan hatayı o an unutarak, karşılaşmayı en iyi şekilde oynama bilincindedir. Yine öğrencilerin yaklaşık yarısı takımının yararına dahi olsa fair play'e aykırı davranışlarda bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Profesyonel alanda, sporculara uygulanan performans baskısının onları faydacı başarı imkanlarını aramaya yönlendirdiği gerekçesiyle neredeyse kısmen tolere edilen "ne pahasına olursa olsun kazanma" fikri, artık ne yazık ki amatör sporda da benzer bir eğilim göstermekte, kural ihlalleri bu düzeyde dahi ahlak değil taktik açısından değerlendirilmektedir (Yıldıran, 2005). Nitekim Pilz'in (1995) araştırması, gençlerin, kulüplerde aktif spor yapma süreleri uzadıkça, kural ihlallerini, faullü oynamayı, haksız avantajlar sağlama çabalarını "akıllı bir taktik" olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Türk futbolcuları üzerinde Sezen ve Yıldıran'ın (2003) yaptıkları çalışmada da, fair play'e uygun olmayan maç içi davranışların, başarıya yardımcı olacaksa, onaylanma oranının amatörlerde profesyonellere yakın ve yüksek değerlere ulaştığı görülmüştür. Paul Breitner de "Gerek okul öğrencileri, gerekse profesyonel lig oyuncularını için geçerli olmak üzere, şurası açıktır ki; rakibin bir gol atmasına meydan vermemek için, onu her türlü araçla engellemek, eğer sportmence yollarla yapılamıyorsa, bunu mutlaka bir faulle yapmak gerekir. Bir serbest vuruş, her zaman bir gole tercih edilir" sözleriyle bu anlayışın okul sporu için de geçerli olduğunu belirtmiştir (Yıldıran, 2004).

Karşılaşma sonrasında da karşılaşma öncesinde olduğu gibi öğrencilerin takım içerisinde sergiledikleri fair play'e yönelik uygun davranışların oranı, rakip takıma yönelik olanlardan daha yüksektir. Dolayısıyla, karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, öğrenciler tarafından rakip takım oyuncu ve antrenörlerine fair play'e uygun davranışların gösterilip gösterilmediği beden eğitimi öğretmenleri veya antrenörler tarafından denetlenmeli, öğrenci teşvik edilmelidir. Hakemlerin oyunun oynanmasında en önemli unsuru oluşturduğu tartışılmaz bir gerçekken öğrencilerin sadece %49.2'si "Hakemlere iyi yönetimlerinden dolayı teşekkür etmektedir". İstenmedik bir sonuç olarak da öğrencilerin %31.0'ı karşılaşma sonrası seyircileri hiçbir zaman selamlamazken, sadece %25.7'si seyirciyi her zaman selamladığını belirtmiştir. Halbuki sporcular, spora karşı, rakiplere, hakemlere ve taraftarlarına karşı saygılı davranarak yarışmaları dostluk çerçevesi içinde sürdürmelidirler (Ateşoğlu, 1974).

İlköğretim öğrencilerinin fair play anlayışları karşılaşma öncesinde cinsiyetlerine göre erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterirken karşılaşmanın diğer bölümlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Bu durum, erkek öğrencilerin fair play anlayışlarının karşılaşma öncesinde kız öğrencilere göre daha olumlu olduğunu, diğer bölümlerde ise öğrencilerin cinsiyetlerine bakılmaksızın, fair play anlayışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buna karşılık Yapan'ın (1992) oyun kurallarının ihlali ile ilgili araştırmasında branş farkı olmaksızın

erkek sporcuların bayan sporculara oranla sporcu ahlakıyla bağdaşmayan davranışlara daha fazla başvurdukları sonucuna varılmıştır. Yıldırım, Yetim ve Şenel'in (1996) yaptıkları çalışmada da Beden Eğitiminin "Dostça oynama ve yarışma, kazanma takdir etme, kaybetmeyi kabullenme" gibi etik değerleri vurgulama amacı, erkek öğrencilerde öncelikli amaçlar arasında son sırada yer almıştır. Cinsiyet ile ilgili bu farklılıklar kızların ve erkeklerin sosyalleşme sürecinde karşılaştıkları farklı cinsiyet roller eğitiminden kaynaklanmaktadır. Kızların pasif ve uyumlu olmaları beklenirken, erkeklerin daha saldırgan ve atak olmalarının beklenmesi bu rol eğitimi sürecinin temel noktalarından biridir (Serbin, 1983; Dusek, 1987). Ancak, bu bulgular karşılaşma öncesindeki öğrencilerin fair play anlayışlarını değerlendirmeye yönelik olarak yapılan araştırmamızdan elde edilen analiz sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Buna sebep olarak, araştırmamıza katılan ilköğretim öğrencilerinin, yaş gruplarının ağırlıklı olarak on iki-on üç yaş arasında seyretmesi ve doğumdan itibaren oniki-onüç yaşına kadar kız ve erkek çocukların gösterdikleri değişik gelişim özelliklerinin temel motorik özelliklerinin gelişimini etkilemesi gösterilebilir. Kız çocukları, erkeklere göre oniki yaşına kadar daha fevri davranışlarda bulunabilirken, erkek çocukları daha uyumlu bir tablo sergilemektedirler (Sevimay, 1986).

Öğrencilerinin fair play anlayışları ile yaşları arasında ki ilişkinin incelendiği diğer alt problemde, fair play anlayışları ile yaş grupları arasında anlamlı fark görülmemekle birlikte, ilköğretim öğrencilerinin fair play davranışlarını sergileme sıklıkları karşılaşma öncesi artan yaşa bağlı olarak artma eğilimi gösterirken, karşılaşma sonrası azalmaktadır. Karşılaşma öncesi elde edilen bulgular, çocuklardaki fiziksel ve zihinsel gelişimin ilerlemesine paralel olarak fair play anlayışlarının da geliştiğini göstermektedir. Çalışmanın karşılaşma öncesi bölümünü destekler şekilde Renshaw ve Brown'ın (1993) yaptıkları araştırmada, büyük çocukların küçüklerin tersine, arkadaşça fakat daha tedbirli bir şekilde davrandıklarını göstermektedir. Foster ve Ritchey'in yaptıkları çalışmada yaşın ilerlemesiyle birlikte, çocukların daha küçük yaşlarda olduğunun tersine, kendilerini ifade ederken sosyal olarak kabul edilebilir yolları öğrendikleri ifade edilmiştir. Buradaki etkenlerden biri her yaşın gelişimsel görevlerinin farklı davranış biçimlerini gerektirmesidir. Bir diğer etken de, her bir gelişimsel aşamada, kabul edilebilir davranışların çocuğun yer aldığı akran gruplarına göre değişmesidir (Akt. Erdoğan, 2002).

Çocuklardaki olumsuz sosyal davranışların yaşla birlikte azalması beklenen bir sonuçtur. Çünkü çocuk büyüdükçe hem çevrenin ve ailenin kendisinden beklentileri, hem de girdiği sosyal ilişkilerin yapısı çocukluğuna göre farklılaşarak çocuğun saldırganlık duygularını kontrol etmeyi ve öfkesini uygun şekilde ifade etmeyi öğrenme zorunluluğunu getirmektedir. Aksi takdirde girdiği sosyal ilişkiler kısa süreli olacak ve olumsuz davranışları çevresinde kendisi için önem arz eden kişilerce kabul görmeyecektir (Erdoğan, 2002). Karşılaşma sonrasında ise öğrencilerin yaş artışına bağlı olarak fair play davranışlarını sergileme sıklıklarının da azalma görülmüştür. Bu bölümde öğrencilerin karşılaşma sonrasında kazanma veya kaybetmenin rehavetine kapılarak istenmedik yönde davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Yapan (1992) da çalışmasında 14-15 yaş

grubundaki öğrencilerin kural ihlalini en fazla yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Okullararası karşılaşmalara katılan ilköğretim öğrencilerin fair play anlayışları, yaptıkları spor branşlarına göre karşılaşma öncesinde anlamlı farklılık gösterirken, karşılaşma esnası ve sonrasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Karşılaşma öncesi, esnası ve sonrasında branşı futbol olan öğrencilerin fair play anlayışlarının, branşı voleybol olan öğrencilerin fair play anlayışlarına göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Ancak Yapan'ın (1992) çalışmasında en fazla kural ihlali yapan öğrencilerin futbolcular olduğu bulgusu araştırmamızın bulgularıyla çelişmektedir. Bu çelişkiye sebep olarak, araştırma grubumuzun yaş ortalamasının Yapan'ın araştırma grubunun yaş ortalamasından küçük olması ve bu yaş grubunun gelişim özelliklerine bağlı olarak yarışmalara ağırlıklı olarak voleybol branşında katılan kız öğrencilerin, sadece futbol branşında katılan erkek öğrencilere göre daha saldırgan tutum ve davranışlar sergilemesi gösterilebilir. Sonuç olarak, okullararası karşılaşmalara katılan kız öğrencilerin karşılaşma öncesi heyecanlarının azaltılması ve fair play anlayışlarının daha olumlu düzeye çıkarılması için, antrenörlerinin ve beden eğitimi öğretmenlerinin gerekli telkinlerde bulunması, bu yönde önemli gelişme sağlayabilir. Bununla birlikte okullararası karşılaşmalardan çok spor kulüpleri bünyesinde gerçekleştirilmeye başlayan sportif faaliyetler centilmen sporcu yetiştirme, oyun kurallarına uyma ve sportmence davranma hususlarında önemli bir görev yüklenmiş bulunmaktadır. Kulüpler, alt yapılarında ve açtıkları yaz spor okullarında, spor ahlakı konusunda, eğitici programlar uygulamak suretiyle, genç sporcularda centilmenlik duygusu harekete geçirilebilir. Bu sayede sporcular karşılaşma esnasında hem takım arkadaşlarıyla ve rakip takım oyuncularıyla dostça, kurallar çerçevesinde dürüst yani fair play'e yakışır oyun sergilemeyi hem de dış etkenlerden mümkün olduğunca az etkilenmeyi öğrenebilirler.

Yazar notu

Bu çalışma, Zeynep Bengü EFE'nin "Okullararası yarışmalara katılan 1. ve 2. kademe ilköğretim öğrencilerinin fair play davranışlarını sergileme sıklıkları" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilerek 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'ne (3-5 Kasım 2006, Muğla) sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

Kaynaklar

- Ateşoğlu, M. (1974). *Sporda erdemlilik fair play*. Ankara: GSGM.
- Dusek, J. B. (1987). *Adolescent development and behavior*. New Jersey: Printice-Hall.
- Erdoğan, F. (2002). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinde sosyal becerilerin sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet ve yaş ile ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergun, M., Ergezer, B., Çevik, İ. & Özdaş, A. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Lenk, H. & G. A. Pilz. (1989). *Das prinzip fairness*. Osnabrück: Interfrom.
- Orhun, A. (1992, 20-22 Kasım). Fair play okul sporunda bir eğitim ilkesidir. *Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayınları.
- Pilz, G. A. (1995). Zum problem struktureller bedingungen für unfairness: eine empirische analyse. G. Volker, M. Laemmer, (Ed.), *Fairness und fair play (2. Aufl.)*. Sankt Augustin: Academia Verlag.
- Renshaw, P. D. and Brown, P. J. (1993). Loneliness in middle childhood: concurrent and longitudinal predictors. *Child Development*, 64, 1271-1284. doi:10.1111/j.1467-8624.1993.tb04200.x
- Serbin, L. A. (1983). The hidden curriculum. M. Marland, (Ed). *Academic consequens of teacher expectations. Sex differentiation and schooling*. London: Heinemann Educational Books.
- Sevimay, D. (1986). Okul öncesi çağı çocukların motor performanslarının incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sezen, G., Yıldırım, İ. (2003, 10-11 Ekim). Profesyonel ve amatör futbolcuların fair play anlayışları. İ. Yıldırım, P. Doğan, E. E. Erturan, (Eds.). *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi. Bildiriler Kitabı* içinde (13-20). Ankara: Sim Matbaacılık.
- Yapan, H. T. (1992). *Beden eğitimi dersinde ahlaki eğitim* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, İ. (2004). Fair play: Kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 1-15.
- Yıldırım, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-14.
- Yıldırım, İ., Yetim, A. ve Şenel, Ö. (1996). Farklı cinsiyetteki lise öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentileri. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 52-57.

Çocukları Spor Yapan Ailelerin Psikolojik Kazanımlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Osman GÜLAY¹, A. Dilşad MİRZEOĞLU²

¹ Tenis Klinik Tenis Kulübü, ANKARA

² AİBÜ, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Araştırma Makalesi

Öz

Aile çocuğun sosyalleşmesini sağlayan ilk birimdir. Ailenin çocuğun sosyalleşmesi üzerindeki en önemli etkilerinden biri, çocuğu spora yönlendirme ve bu konuda onları desteklemedir. Belli branşlaşma ile uygun yaşta spora başlayan çocuklar ile ebeveyn-çocuk- spor etkileşimi başlamaktadır. Bu etkileşimle birlikte anne ve babanın süreç içerisinde çocuğun spora katılım gösterdiği alanda bazı beklentileri ortaya çıktığı görülebilmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, çocukları yarışmacı olarak spora katılan ebeveynlerin psikolojik kazanımlarını çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Çalışmaya çocukları 10-14 yaşları arasında bulunan ve 2010-2011 sezonunda yüzme, voleybol ve tenis sporlarına yarışmacı olarak katılan 195 ebeveyn (Kadın: n=89, %45.6; Erkek: n=106, %54.4) gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin psikolojik kazanımlarını belirlemek için Çepikkurt (2005) tarafından geliştirilmiş Sporda Ailenin Psikolojik Kazanımları Ölçeği (SAPKÖ) kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin çözümü için yüzde, frekans, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey HSD istatistiksel teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin cinsiyetlerine göre statü kazanma ve benlik saygısı alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmüş; çocukların yaptıkları spor türüne, ebeveynlerin eğitim düzeylerine ve gelirlerine göre tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yarışma, Aile, Psikolojik katılım

Comparison of Psychological Acquisitions of the Families Whose Children Participating Sport Activities

Abstract

The family is the first institute in which the child socializes. One of the most important influences of the family on child is directing him/her to sport activities and supporting him/her. Parent-Child-Sport interaction starts with children joining sport activities by means of certain sport branches. It can be observed that along with this interaction parents have some expectation about the type of sports where their child participates in. The aim of this study is to investigate the psychological acquisitions of the families whose children participating sport activities as competitor. 195 parents (female n:89 (45,6 %), male:106 (54,4%)) whose children were 10-14 years old and participated in swimming, volleyball and tennis competitions in 2010-2011 seasons, joined voluntarily to this study. The Scale of Psychological Acquisitions of Parent in Sport developed by Cepikkurt (2005) was used to determine psychological acquisitions of the parents. Data gathered during this study was shown in percent, frequency and the independent samples t-test, the One-Way Anova (ANOVA), the Tukey HSD were used to analyze. As a result of this study, it was found that there are significant differences in the social status gaining and self-respect sub-dimensions according to the sex of parents. Additionally, there were significant differences in all sub-dimensions according to the type of sports performing by children, the parents educational levels and incomes.

Keywords: Competition, Family, Psychological acquisitions

Giriş

Bir çocuk, oyun deneyimlerini ve formal oyunu ilk olarak aile içinde görür. Aile sosyal dünyayı ve spor dünyasını görmeyi sağlayan ilk birimdir. Ailenin sosyalizasyon üzerindeki ilk ve güçlü etkisi, çocuğun spora katılıp katılmayacağını ve katılıyorsa nasıl spor yapacağını belirlemesidir (Küntay, 1991, s. 198). Günümüzde aileler eskiye göre spora daha olumlu yaklaşmakta ve çocuklarını spora yönlendirmektedir. Hemen hemen bütün aileler çocuklarının gelişim dönemlerinde spor yapmalarını isterler. Halen spor aktivitelerinin çocuğunun derslerdeki başarısını engellediğini düşünen aileler bulunmakla birlikte çok sayıda aile de belli bir ücret ödemeyi göze alarak çocuklarını sporla ilgili kurslara kayıt ettirmektedir (Kayıkçı, 2006, s. 3). Bu bağlamda aileler çocuklarını gerek çevreden etkilenerek gerekse aile içi kararlarla belirli branşlarda spora yönlendirirler. Ülkemizde henüz bilimsel anlamda branş belirlenmesinden çok, çocukların ailelerinin ya da kendilerinin branş seçmeleri söz konusudur. Ayrıca çocuğun ve ailesinin yer aldığı toplumsal tabakanın sahip olduğu ekonomik, kültürel ve toplumsal yapı, çocukların ya da ailelerin branş seçmedeki tercihlerinde etkili olmaktadır (Adır, 1998).

Belli branşlaşma ile spora başlayan çocuklar ile ailede ebeveyn-çocuk-spor etkileşimi başlamaktadır. Bu etkileşimle birlikte anne ve babanın süreç içerisinde çocuğun spora katılım gösterdiği alanda bazı beklentileri ortaya çıktığı görülebilmektedir. Coakley'e göre (2001) aileler, özellikle yarışma sporlarında, çocuklarının bütünüyle sosyalleşmesi ve başarılı olması beklentisi içerisindeyler. Organize edilmiş sporlarda çocukların kişisel olarak yaptıkları ve değer verdikleri eylemlere rağmen, yetişkinler oyun sonuçlarını ve performans kalitesini ciddiye almaktadırlar (akt. Duman ve ark., 2010). Bu beklentilerle birlikte aileler etkileşim sürecini bir sonraki basamağa taşıyarak çocuklarının yaptıkları spora katılım gösterebilmekte ve çocukları ile birlikte bu sporun

bir parçası haline gelebilmekte, çocuklarını desteklemek ve onların başarılı olmaları için ellerinde bulunan imkânları bu yolda kullanabilmektedirler. Bu bağlamda Cumming ve Ewing'e göre (2002), uygun düzeydeki aile katılımı, ailenin çocuğuna olan ilgisini ve çocuğunu desteklediğini ifade eder ve bu nedenle oldukça önemlidir. Bu noktada ailelerin çocuklarının sporuna ne düzeyde katıldıkları sorusu merak uyandırmaktadır.

Amerikan Pediatri Akademisi'nin bir çalışmasına göre, aileler, çocuk sporcuların yaşamında gitgide daha katılımcı hale gelmektedirler. Profesyonel sporun çekiciliği ve spor bursu gibi birçok faktör ailelerin bu yönde davranmalarına neden olmakta ve kendi çocuklarına bağlanmaları konusunda onları motive etmektedir (AAP, 2000). Stein ve arkadaşlarına göre (1999), aileler gösterdikleri bu katılımı çocuklarına destek sağlayabilir, onları teşvik edebilir ve bu sayede çocuklarının spordan haz almalarına katkıda bulunabilirler. Bunun tam tersi de mümkündür. Aileler çocukları üzerinde aşırı baskı yaratarak kaygı ve stresin kaynağı da olabilirler. Weiss ve Hayashi'ye göre (1995), ailenin spor ortamında gösterdiği katılım, çocuklarını antrenmanlara götürüp getirme, antrenmanları veya maçı izleme, spor branşına ilişkin taktiksel bilgi verme ve gerekli olan spor malzemelerini sağlama gibi birçok konuyu içerir ve tüm bunlar zaman, para ve enerji gerektirir (akt. Çepikkurt, 2005, s. 25). Aileler bunları yaparken de belirli alanları araştırmakta ve bu alanlarda bilgi sahibi olabilmektedirler. Örneğin, çocuğunun voleybol maçını izlerken duruma hakim olmak adına voleybol oyun kurallarını öğrenmek için çaba sarf etmekte, çocuğunun daha başarılı olması için teknik ve taktik konularda bilgiler edinip bunları çocuğuyla paylaşma girişiminde bulunabilmektedirler.

Konu ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında, Esen (2010), ilköğretim okulunda okuyan ve voleybol yapan sporcuları incelemiş ve sporcuların bu branşı seçmede ailenin eğitim ve gelir düzeyinin ve ailede sporcu varlığının etkisi olduğunu belirlemiştir. Kızılkaya (2009), lise öğrencileri üzerine yaptığı araştırmasında, ailenin sosyal bir değişken olarak spora katılımı etkilediğini belirtmiştir. Özellikle ailenin gelir düzeyi, öğrencinin doğum yeri ve cinsiyet ile spora katılım düzeyi arasında ilişkiler bulunmaktadır. Gençlerin spor yapmalarında ailenin tutumu son derece önemli bulunmuştur. Duman ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmada ise ailelerin çocuklarını spor kulübüne/okuluna göndermedeki en önemli kazanımları sırasıyla "kontrol edicilik", "özdeşleşme", "statü kazanma" ve "benlik saygısı" alt boyutları olarak belirlenmiştir. Ailelerin çocuklarının spor kulübüne katılımı ile elde ettikleri kazanımlarda ailenin gelirine göre özdeşleşme alt boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Anne eğitim seviyesine göre kazanımların tüm alt boyutlarında lise mezunu ve altındaki anneler lehine anlamlı fark bulunurken, baba eğitim seviyesine göre ise statü kazanma alt boyutunda eğitim düzeyi lise mezunu ve altında olan babalar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda ise spora katılan çocuklara yönelik ailelerin beklentileri araştırılmış (Pehlivan, 2009) ve ailelerin çocuklarını basketbol spor okuluna göndermedeki ilk üç sıradaki en önemli beklentileri olarak düzenli spor yapma alışkanlığı edinmesi, takım ruhu kazanması ve sağlığını koruması ve geliştirmesi olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde Çepikkurt'un (2005), çocuğun yaptığı spora ilişkin katılım gösteren ailelerle ilgili yaptığı ölçek çalışmasında da, ailelerin

beklentileri fiziksel gelişim, sportif beceri kazanma ve rekabeti öğrenme olarak belirlenmiştir. Aile beklentisine yönelik Kılıçgil'in (2003) çocuğunu futbol okuluna gönderen Türk aileleriyle yaptığı çalışmada, ailelerin sırasıyla çocuğu istediği için, ileride maddi kazanç elde etmek için ve trafik riski olmadığı için çocuğunu organize edilmiş spor ortamına gönderdiğini bulunmuştur.

Çocukları yarışmacı olarak spora katılan ebeveynlerin bu katılımdan kazanımlarını belirlemeye yönelik çalışmalar ülkemizde az sayıdadır. Eğer aile çocukları spora katıldığı için bir takım kazanımlar elde ederse, çocuklarını spora yönlendirmede daha önemli rol oynayabilirler. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacını çocukları 10-14 yaş arasında olan ve yarışmacı olarak voleybol, tenis ve yüzme sporlarına katılım gösteren ailelerin çocuklarının yaptıkları spordan dolayı ne tür psikolojik kazanımlar elde ettiklerini belirleyerek, bu kazanımları çeşitli değişkenlere (cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim seviyesi) göre incelemek oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırma durum tespitine yönelik tarama modelinde bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmaya 2010-2011 sezonunda çocukları lisanslı olarak spor yapan ve çocukları 10-14 yaş aralığında bulunan 89'u kadın (%45.6), 106'sı erkek (%54.4) toplam 195 ebeveyn gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya katılan ailelerin demografik özelliklerine ilişkin genel bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya katılan ebeveynlerin demografik dağılımları

		Kadın		Erkek		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Branş	Yüzme	36	54,5	30	45,5	66	33,8
	Voleybol	18	28,6	45	71,4	63	32,4
	Tenis	35	53	31	47	66	33,8
	Toplam	89	45,6	106	54,4	195	100
Eğitim Düzeyi	İlk-Ortaokul	5	2,5	7	3,6	12	6,2
	Lise	19	9,7	23	11,8	42	21,5
	Üniversite	45	23,1	52	26,7	97	49,7
	Lisansüstü	20	10,3	24	12,3	44	22,6
	Toplam	89	45,6	106	54,4	195	100
Meslek	Ev Hanımı	23	100	--	--	23	100
	Öğretmen	13	68,4	6	31,6	19	100
	Mühendis-Mimar	18	46,2	21	45,8	39	100
	Memur	8	38,1	13	61,9	21	100
	Serbest Meslek	12	23,5	39	76,5	51	100
	Doktor-Öğretim Ü	8	34,8	15	65,2	23	100
	Emekli	3	37,5	5	62,5	8	100
	Diğer (Asker, yazar, hakim,, ekonomist)	4	36,4	7	63,6	11	100
	Toplam	89	45,6	106	54,4	195	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak için Çepikkurt (2005) tarafından geliştirilen “Sporda Ailenin Psikolojik Kazanımları Ölçeği (SAPKÖ)” kullanılmıştır. “SAPKÖ” 4 alt boyut (statü kazanma, benlik saygısı, özdeşleşme ve kontrol edicilik) ve 32 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı statü kazanma alt boyutu için .87, benlik saygısı alt boyutu için .81, özdeşleşme alt boyutu için .82 ve kontrol edicilik alt boyutu için .76 dır. SAPKÖ’nün toplamına ait cronbach alpha değeri ise .90 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği için 26 anne-babaya 4 hafta ara ile uygulanan ölçeğin güvenilirlik katsayısı “Statü Kazanma” için .63, “Benlik Saygısı” için .70, “Özdeşleşme” için .63 ve “Kontrol Edicilik” için .80 dir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümü için yüzde, frekans, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey HSD istatistiksel teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerine göre psikolojik kazanımlarının alt ölçeklere göre karşılaştırılması için bağımsız gruplar t testi yapılmış ve sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Psikolojik kazanımlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sd	SD	t	p
Statü Kazanma	Kadın	89	2,14	1,16	193	-2,573	,011*
	Erkek	106	2,59	1,28			
Benlik Saygısı	Kadın	89	1,76	0,85	193	-2,28	,024*
	Erkek	106	2,06	0,97			
Özdeşleşme	Kadın	89	3,05	0,96	193	-0,994	0,322
	Erkek	106	3,19	0,96			
Kontrol Edicilik	Kadın	89	3,46	0,88	193	-0,048	0,961
	Erkek	106	3,47	0,96			

Tablo 2’ye göre çalışmaya katılan erkek ve kadın ebeveynler arasında statü kazanma ve benlik saygısı alt boyutlarında erkek veliler lehine anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Bu sonuca göre, çalışmaya katılan erkek velilerin çocuğunun spora katılımından dolayı kadın velilere göre statü kazanma ve benlik saygısı alt boyutlarında anlamlı düzeyde yüksek kazanıma sahip oldukları söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuklarının yaptıkları spor dalına göre psikolojik kazanımlarının alt ölçeklere göre karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların yaptıkları spor dalına göre psikolojik kazanımlarının karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	SD	F	p	Anlamlı Fark
Statü Kazanma	Gruplar arası	70,727	35,364	2	29,827	,000*	1-2
	Grup içi	227,638	1,186	192			1-3
	Toplam	298,366		194			2-3
Benlik Saygısı	Gruplar arası	24,917	12,458	2	16,729	,000*	1-2
	Grup içi	142,988	0,745	192			2-3
	Toplam	167,905		194			
Özdeşleşme	Gruplar arası	41,583	20,792	2	28,93	,000*	1-2
	Grup içi	137,991	0,719	192			1-3
	Toplam	179,574		194			2-3
Kontrol Edicilik	Gruplar arası	32,707	16,353	2	23,939	,000*	1-2
	Grup içi	130,478	0,683	192			2-3
	Toplam	163,184		194			

Tablo 3 incelendiğinde, çocukları yarışmacı olarak spora katılan ebeveynlerin, çocuklarının yaptıkları spor dalına göre, sporda ailenin psikolojik kazanımlarını oluşturan tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Benlik saygısı ve kontrol edicilik alt boyutlarında elde edilen farklılıklar çocukları yüzme ile voleybol branşlarına ve voleybol ile tenis branşlarına katılan ebeveynler arasında voleybol branşı lehine (benlik saygısı voleybol $\bar{x}=2.42\pm 1.07$; kontrol edicilik voleybol $\bar{x}=4.03\pm 0.77$) iken, diğer alt boyutlarda tüm branşlar arasındaki velilerde yine voleybol branşı (statü kazanma voleybol $\bar{x}=3.16\pm 1.29$; özdeşleşme $\bar{x}=3.76\pm 0.76$) ve daha sonra yüzme branşı lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu sonuca göre, çocukları yarışmacı olarak voleybol ve yüzme branşına katılan ebeveynler, çocukları tenis branşına katılan ebeveynlere göre daha yüksek düzeyde psikolojik kazanım elde etmektedirler.

Ebeveynlerin gelirlerine göre psikolojik kazanımlarının alt ölçeklere göre karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Gelire göre psikolojik kazanımlarının karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	SD	F	p	Anlamlı Fark
Statü Kazanma	Gruplar arası	63,106	12,621	5	10,182	,000*	1-3, 1-4
	Grup içi	180,976	1,24	146			1-5, 1-6
	Toplam	244,082		151			2-3, 2-4 2-5, 2-6
Benlik Saygısı	Gruplar arası	32,682	6,536	5	8,785	,000*	1-3, 1-4
	Grup içi	108,629	0,744	146			1-5, 1-6
	Toplam	141,311		151			2-3, 2-4 2-5, 2-6
Özdeşleşme	Gruplar arası	28,426	5,685	5	8,746	,000*	1-3, 1-4
	Grup içi	94,906	0,65	146			1-5, 1-6
	Toplam	123,332		151			2-4, 2-6
Kontrol Edicilik	Gruplar arası	13,296	2,659	5	3,846	,003*	1-3, 1-4
	Grup içi	100,95	0,691	146			1-5, 1-6
	Toplam	114,246		151			

Tablo 4'e göre çocukları yarışmacı olarak voleybol, yüzme ve tenis branşlarında spor yapan ebeveynlerin gelirlerine göre psikolojik kazanımları karşılaştırıldığında, ailelerin psikolojik kazanımlarını oluşturan tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Elde edilen bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, farklılıklar en yüksek oranda geliri bin liranın altında olan ebeveynlerle geliri üç bin lira ve üzerinde olan ebeveynler arasında ve yine geliri bin ve ikibin lira arasında olan ebeveynler ile geliri üç bin lira ve daha yüksek olan ebeveynler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre gelir düzeyi azaldıkça sporda ailenin psikolojik kazanımlarının arttığı söylenebilir.

Çocukları yarışmacı olarak spor yapan ve çalışmaya katılan ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre psikolojik kazanımlarının alt ölçeklere göre karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim düzeyine göre psikolojik kazanımlarının karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	SD	F	p	Anlamlı Fark
Statü Kazanma	Gruplar arası	42,682	14,227	3	10,628	,000*	1-3, 1-4
	Grup içi	255,684	1,339	191			2-3, 2-4
	Toplam	298,366		194			
Benlik Saygısı	Gruplar arası	33,376	11,125	3	15,795	,000*	1-3, 1-4
	Grup içi	134,529	0,704	191			2-3, 2-4
	Toplam	167,905		194			
Özdeşleşme	Gruplar arası	23,719	7,906	3	9,689	,000*	1-3, 1-4
	Grup içi	155,855	0,816	191			2-3, 2-4
	Toplam	179,574		194			
Kontrol Edicilik	Gruplar arası	14,241	4,747	3	6,056	,001*	2-3, 2-4
	Grup içi	148,943	0,784	191			1-5, 1-6
	Toplam	163,184		194			

Tablo 5'e göre çocukları spora katılan ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre psikolojik kazanımları karşılaştırıldığında, tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Elde edilen farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere yapılan Tukey HSD testi sonucuna göre, farklılıklar genel olarak ilkökul+ortaokul mezunları ile üniversite ve yüksek lisans+doktora mezunları arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre ebeveynlerin eğitim seviyesi arttıkça spordan ailenin psikolojik kazanımları azalmakta, eğitim seviyesi azaldıkça ise psikolojik kazanım anlamlı düzeyde yükselmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Çocukları 10-14 yaş arasında olan ve yarışmacı olarak voleybol, tenis ve yüzme sporlarına katılan ailelerin, çocuklarının yaptıkları spordan dolayı ne tür psikolojik kazanımlar elde ettiklerini belirlemek ve karşılaştırmak amacı ile yapılan bu çalışmada, ebeveynlerin cinsiyetine göre psikolojik kazanımları karşılaştırıldığında, erkek veliler statü kazanma ve benlik saygısı alt boyutlarında kadın velilere göre anlamlı düzeyde yüksek kazanımlar elde etmişlerdir.

Statü Kazanma alt ölçeğinin bir gruba ait olma, diğer insanlarca tanınma, diğer insanlar üzerinde iyi izlenimler bırakma, onaylanma gibi duyguları yansıtan maddelerden oluştuğu görülmektedir. Buradan hareketle, statü kazanma olarak adlandırdığımız bu alt boyut aslında, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin ikinci basamağında yer alan psikolojik gereksinmelere dayandığını söylemek mümkündür. Bu piramidin ikinci basamağında sevme-sevilme, başkalarınca kabul görme, insanlar üzerinde iyi izlenimler bırakma, sosyal bir statü sağlama, tanınma, ün kazanma gibi psikolojik gereksinmeler yer öğrencilerin vücut kitle indeksi değerlerini, hentbolcularda $17,7 \pm 2,11$ kg/m², sedanter

almaktadır (Çepikkurt, 2005, s. 57). Bulgulara göz atıldığında, erkek velilerin kadın velilere göre statü kazanma alt boyutunda ön plana çıktığı görülmektedir.

Sporun fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişime katkısı bilinmektedir. Ayrıca spor yapmanın benlik saygısı ve liderlik özelliklerinin gelişimi üzerine olumlu etkileri vardır (Karakaya ve ark., 2006). Spor olgusu sadece spor yapan çocukları değil aynı ortam içerisinde bulunan velileri de etkilemekte ve çocukları spora katılan aileler çocuklarının katıldıkları bu ortam ve deneyimler nedeniyle de çeşitli özellikler kazanabilmektedirler. Bu özelliklerden birisi de benlik saygısıdır. Benlik saygısı alt ölçeğine göre, annelerin, çocuklarının spor ortamında yaşadıkları başarı ve başarısızlık ile koç ve çocuğu arasında yaşanan olumlu ve olumsuz olayları kendi benliklerine atfettikleri görülmektedir (Çepikkurt, 2005). Yapılan çalışmada erkek velilerin kadın velilere göre çocuklarının yaptıkları spora bağlı olarak daha yüksek oranda benlik saygısı geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu sonuç, ülkemizdeki toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanmış olabilir. Ülkemizde spor genellikle erkek uğraşı olarak görülmekte ve erkekler spora aileleri tarafından daha fazla yönlendirilmektedirler. Bu nedenle, erkek veliler de kadın velilere göre çocuklarının yapmış oldukları sporlardan ve yarışma ortamlarından daha fazla etkilenmiş ve onların bu yaşantıları erkek velilerin kendilerine ait olumlu benlik tasarımı oluşturmalarına neden olmuş olabilir. Ayrıca, Smith ve Smoll'a göre (1997), kendi çocuklarıyla aşırı özdeşleşen aileler, çocuklarını kendi egolarının bir uzantısı olarak görmektedirler (akt. Çepikkurt, 2005). Buna bağlı olarak yukarıda belirtilen statü kazanma ve benlik saygısı alt boyutları incelendiğinde, kişisel egonun ön plana çıktığı görülmektedir. Sporun bir parçası olan kazanma arzusu ve kazanma ile beraberinde geldiğine inanılan gurur verici tablo ve tatmin olma durumu, erkek velilerin çocuğunu spor ortamı ile özdeşleştirdiği anlamına gelmektedir. Çalışma bulgularını destekleyen bir çalışmada Cumming ve Ewing (1999, s. 5), babaların çocuğunun spora katılımında değerlendirici ve kritik dönüt sağlamaya daha eğilimli olduğunu, annelerin ise bunun aksine geçici ve duygusal desteği verme eğilimi içinde bulduklarını belirtmişlerdir.

Çocukları spora katılan ebeveynlerin çocuklarının yaptıkları spor dalına göre psikolojik kazanımları karşılaştırıldığında, tüm alt boyutlarda çocukları yarışmacı olarak voleybol branşına katılan veliler daha fazla kazanım elde ederken, bunu sırası ile yüzme ve tenis branşlarına katılan veliler takip etmişlerdir. Bu bulgulara göre, voleybol branşının bir takım sporu oluşu aynı takım çatısı altında velilerin çocuklarının performanslarından, birbirleriyle rekabetlerinden ve diğer çocukların velilerinden etkilendiklerini söylemek mümkün olabilir. Gerek antrenman izlemede gerek maç ortamında birçok veli o ortamı paylaşmaktadır. Veliler özellikle maç ortamında yapılan birçok yorumu dinlemekte, kendi yorumlarını paylaşmakta ve çocuklarının ve diğer oyuncuların performansını görme imkânı bulmaktadırlar. Voleybol branşı ile tenis ve yüzme branşlarının yarışma ortamları karşılaştırıldığında, özellikle müsabaka atmosferi açısından voleybolun tenis ve yüzmeye göre daha dinamik bir atmosferde ve daha uzun soluklu olarak yaşandığı söylenilebilir. Bu nedenle dinamik müsabaka atmosferi içinde yer alan ve takım içi ve takımlar arasında rekabet yaşayan sporcu velilerinin, çocukları bireysel spor yapan diğer velilere göre daha fazla etkilendiğini söylemek mümkün

olabilir. Ayrıca ülkemizde voleybol sporunun, yüzme ve tenis sporlarından daha popüler bir spor olarak algılanması da böyle bir sonuca neden olmuş olabilir. Dorak ve Vurgun (2006) yaptıkları bir çalışmada, voleybol oyuncularının birliktelik düzeyi hentbol oyuncularına göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu bulgu velilerin çocuklarından etkilendikleri düşünüldüğünde bulguları destekler nitelikte olduğu söylenilebilir.

Çalışmaya katılan ebeveynlerin gelirlerine göre psikolojik kazanımları karşılaştırıldığında, tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Elde edilen bu farklılıklar, en yüksek oranda geliri bin liranın altında olan ebeveynlerle, geliri üç bin lira ve üzerinde olan ebeveynler arasında ve yine geliri bin ve iki bin lira arasında olan ebeveynler ile geliri üç bin lira ve daha yüksek olan ebeveynler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre gelir düzeyi azaldıkça, sporda ailenin psikolojik kazanımlarının arttığı söylenebilir. Bu sonuç aslında kabul edilebilir bir sonuçtur. Çünkü gelir düzeyi arttıkça, veliler daha farklı alanlarda ve farklı yaşantılar içerisinde kendilerini ifade edebilme fırsatı bulabilmektedirler. Gelir azaldıkça, çocukların spordan aldıkları başarılar aileler için daha çok önem kazanmakta ve bu durumun sonucu olarak veliler daha fazla oranda çocuklarının yaptıkları spordan ve sonuçlarından etkilenmektedirler. Duman ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları araştırma, çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Bu çalışmada, futbol spor okuluna devam eden çocukların ailelerinin çocuğunun spora katılımı ile elde ettikleri psikolojik kazanımlarına bakıldığında, özdeşleşme alt boyutunda geliri 2000 TL ve altında olan ailelerin daha yüksek gelirli ailelere göre psikolojik kazanımlarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bununla birlikte Doğan ve Özçaldıran (1995) ve Kılıçgil (2003) yaptıkları çalışmalarda gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarını spora yönlendirmede daha fazla ilgili oldukları belirlenmiştir.

Çocukları yarışmacı olarak spora katılan ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre psikolojik kazanımları karşılaştırıldığında, tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Elde edilen farklılıklar ilkökul+ortaokul mezunları ile üniversite ve yüksek lisans+doktora mezunları arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre ebeveynlerin eğitim seviyesi arttıkça ailelerin psikolojik kazanımları azalmakta, eğitim seviyesi azaldıkça ise psikolojik kazanım anlamlı düzeyde yükselmektedir. Benzer şekilde, Duman ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmada, öğrenim düzeyi lise mezunu ve altında olan anneler ve üniversite ve üstü öğretime sahip olan anneler arasında tüm alt boyutlarda öğrenim düzeyi lise mezunu ve altında olan anneler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Baba öğrenim durumu değişkeninde ise öğrenim düzeyi lise mezunu ve altında olan babalar ve üniversite ve üstü öğretime sahip olan babalar arasında statü kazanma alt boyutunda öğrenim düzeyi lise mezunu ve altında olan babalar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen bu bulgunun nedenleri arasında, yine eğitim seviyesi yüksek olan velilerin kendilerini ifade etmede farklı ortamlara sahip olmaları ve çocuklarını farklı alanlara da yönlendirme yapabilmeleri gösterilebilir. Bu veliler için çocuklarının spor ortamında bulunmaları ve sosyal ilişkiler kurmaları daha önemli olmakta, ama onların yarışmalarda aldığı dereceler ve aldıkları derecelere bağlı olarak kendilerinin kazanımları daha geri planda kalmaktadır.

Sonuç olarak, ebeveynlerin cinsiyetlerine göre statü kazanma ve benlik saygısı alt boyutlarında erkek veliler lehine anlamlı farklılıklar olduğu; çocuklarının yaptıkları spor türüne, ebeveynlerin eğitim düzeylerine ve gelirlerine göre tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ancak konu ile ilgili daha fazla katılımlı, çocukları farklı spor branşlarına katılan velileri içeren ve spor yapma yılı ile kazanımların ilişkisinin incelendiği çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece ailenin sporda kazandığı psikolojik kazanımlarının farklı değişkenler ile ilişkili olup olmadığını görme/karşılaştırma imkânı sağlamak mümkün olabilir.

Kaynaklar

- Adır, E. Y. (1998). *Çocuklarda spor branşı seçimine toplumsal yapının etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Amerikan Academy of Pediatrics Committee on Sports Medicine and Fitness. (2000). Intensive training and sports specialization in youth athletes. Erişim adresi: <http://aappolicy.aappublications.org/cgi/reprint/pediatrics;106/1/154.pdf>
- Cumming, S, P. & Ewing, M. E. (2002). Parental involvement in youth sports: the good, the bad and the ugly. Erişim adresi: http://championships.usyouthsoccer.org/assets/Parental_Involvement_in_Youth_Sports.pdf
- Çepikkurt, F. (2005). *Çocuk sporlarında ailesel katılımın aşırı olmasının psikolojik kazanımları: bir ölçek çalışması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Dorak, F. ve Vurgun, N. (2006). Takım sporları açısından empati ve takım birlikteliği ilişkisi. *SPORMETRE: Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 73-77.
- Doğan, B. ve Özçaldıran, B. (1995). Futbola ve yüzmeye yeni başlayan çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarının karşılaştırılması. *Performans*, 1(1), 19-23.
- Duman, S., Lök, S., Şirin, E. F. ve Fişekçioğlu, İ.B. (2010). Spora katılan çocuklara yönelik ailelerin psikolojik kazanımları. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(3), 204-208.
- Esen, S. A. (2010). *İlköğretim okullarında okuyan ve voleybol sporcusu olmayı seçen öğrencilerin bu seçimlerindeki nedenler okul aile toplum faktörlerinin etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaya, I., Coşkun, A. ve Ağaoğlu, B. (2006). Yüzücülerin depresyon, benlik saygısı ve kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7(3), 162-166.
- Kayıkcı, N. (2006). *7-12 yaş grubu çocukların okul dışı sportif etkinliklerinde ailelerinin destek ve baskıları ile bunun çocuk üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıçgil, E. (2003). Ailelerin çocuklarını yaz futbol okullarına gönderme nedenleri, beklentileri ve sosyo-ekonomik durumları. *SPORMETRE: Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 11-16.
- Kızılkaya, A. (2009). *Lise öğrencilerinin spora katılımında ailenin etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Küntay, E. (1991). Çocuk ve gençlerde davranış bozukluğunu düzeltici önlem olarak spor. A. Erdemli, (Ed.), *Spor ahlakı ve spor felsefesine yeni yaklaşımlar içinde* (155-158). İstanbul: Meya Matbaacılık.

- Pehlivan, Z. (2009). Spora katılan çocuklara yönelik ailelerin beklentileri, çocuklarda gözlenen davranış değişimleri ve spora katılımın önündeki engeller. *SPORMETRE: Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 69-76.
- Stein, G. L., Raedeke, T. D. & Glenn, S. D. (1999). Children's perceptions of parent sport involvement: It's not how much; but to what degree that's important. Erişim adresi: http://findarticles.com/p/articles/mi_hb6401/is_4_22/ain28747638/pg_5/?tag=content;col1

Üniversitelerarası Badminton Şampiyonasına Katılan Sporcu-Öğrencilerin Antrenör Davranışı Tercihlerinin İncelenmesi

Levent İLHAN¹, Eylem GENCER²

¹Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
²Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırma üniversitelerarası badminton müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin antrenör davranışı tercihlerinin belirlenmesi ve cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda 2009 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde yapılan ve 7 üniversitenin katıldığı üniversiteler arası B kategorisi badminton şampiyonasında 57 (26 kadın, 31 erkek) sporcuya, 35 madde ve 4 alt boyuttan oluşan "Leadership Scale For Sport: Athlete's Preferences of Coach's Behaviour" uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistik analizinde bağımsız t-testine başvurulmuştur. İstatistiksel anlamlılık için .05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir. Kadınlarda (4,13±0,52), erkeklerde (4,15±0,54) ortalama ile en çok tercih edilen antrenör davranışının "eğitici ve ödüllendirici davranış" olduğu bulunmuştur. Kadın ve erkek sporcular arasında "destekleyici davranış tercihi" boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (t=2.67; p<0,05).

Anahtar Kelimeler: Üniversite sporları, Badminton, Antrenör davranışı tercihi

Examining the Coach Behaviour Preferences of Athlete-Students That Participated In Intercollegiate Badminton Championship

Abstract

In this study it is intended to determine athlete-students' coach behaviour preference and compare according to gender who participated in intercollegiate badminton competition. Leadership Scale for Sport: Athlete's Preferences of Coach's Behaviour was used to gather data. The research was applied in intercollegiate B categorie badminton championship where 7 universities participated in and organized in Ahi Evran University in 2009. The sample of research consists of 57 badminton athlete-students (26 female, 31 male). The data were analyzed by using the technique independent samples t test. 0.05 was chosen for the statistical significance. It was found that the most preferred coaching behavior preference is "educational and rewarding behavior" with the average of 4.13 ± 0.52 in females and 4.15 ± 0.54 in males. It was also found that there is a significant difference between male and female athlete-students' "supportive bahaviour preference ($t = 2.67, p < 0.05$).

Keywords: University sports, Badminton, Coach behaviour preference.

Giriş

Günümüzde spor branşlarında elde edilen başarılar ve başarısızlıklar birçok nedene bağlanmaktadır. Bu nedenler fizyolojik olduğu kadar psikolojik durumları da içermektedir (Arıburun & Aşçı, 2005; Jones & Hardy, 1990). Genellikle, başarının/başarısızlığın temel nedenleri arasında "antrenör-sporcu uyumu/uyumsuzluğu" gösterilmektedir (Horn, 2002).

Anshel'e (2003) göre, antrenörler sporcuların fiziksel performansları ile kalmayıp psikolojik olarak iyi olma hallerini de etkilediğinden, etkili bir antrenör, sporcuların birçok kişisel ihtiyacına cevap vermeye hazır olmalıdır. Bu nedenle teknik, spor, bilgi ve becerilerine ek olarak sporcularının yaşamlarındaki birçok rolü de oynaması gerekebilir. Bu roller arasında liderlik, arkadaşlık, öğretmenlik, rol modeli, sınır koyucu, psikologluk/danışmanlık ve/veya akıl hocalığı sayılabilir (Toros & Tiryaki, 2006).

Sporda başarı ve performansı etkileyen önemli faktörlerden birinin liderlik becerisi olduğu söylenebilir. Liderlik büyük ölçüde etkileme sürecidir. Spor takımlarını bir örgüt olarak düşündüğümüzde, örgütsel başarı, örgüt çalışanlarının lider tarafından etkilenecek gönüllü iş birliğine razı edebilmesine dayanır. Başka bir ifadeyle lider, belirlenmiş planları başarıyla gerçekleştirmek için gruba rehberlik eder ve üyeleri yönlendirir

Biçer'e (1994) göre, lider amaçların ve planların gerçekleşmesinde en önemli etken olarak görülmektedir. İyi bir lider örgüt üyelerinin kapasitelerini maksimum kullanmaları için ortam yaratmak ve motive etmek zorundadır. Takım sporları ya da bireysel sporlarda antrenör aynı zamanda iyi bir lider ve motive edici olmak zorundadır. Bu yüzden bir lider olarak antrenör insan psikolojisi ve beklentilerini anlamak zorundadır Bozdam, Taşkın & Tekin, 2007).

Sporcular için yüksek performans sergileme isteğinin yanı sıra antrenörlerin beğenisini kazanmak da her zaman için önemlidir. Benlik sunumu yüksek olan

sporcuların başkaları üzerinde olumlu izlenim bırakmak, beğeni toplamak ve onları etkilemek isteği sporcuların motivasyonlarını arttırmaktadır (Leary, 1992).

Antrenörlerin, egzersiz programlarını düzenleyen, performans değerlendirmeleri yapan, spor ortamını şekillendiren, sporcularını onaylayan, ödüllendiren veya cezalandıran kişiler oldukları bilinmektedir. Antrenörlerin spor ortamında sergiledikleri bu tür davranışlar, sporcuların motivasyonları üzerinde önemli etki yaratabilecek ortamı oluşturmaktadır (Treasure & Roberts, 1998). Antrenörün kendi davranışları sonucunda ortaya çıkan bu ortam; özellikle antrenörün, öğrenmeye önem verip vermediği, yetkisini paylaşıp paylaşmadığı, ödül ya da cezaya dayalı bir değerlendirme sisteminden hangisini benimsediği, çalışma gruplarını oluşturmada hangi faktörlere önem verdiği, performansı neye göre değerlendirdiği tutum ve davranışları sonucu oluşmaktadır.

Oluşan bu iklim sporcuların motivasyonunu birinci dereceden etkilerken diğer pek çok davranışını da olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Türüne göre motivasyonel iklim sporcular arasında yapıcı, olumlu bir rekabet oluşturabilecek iken yıkıcı ve olumsuz bir rekabete de yol açabilir. Yapıcı ve olumlu bir rekabetin takım sporlarında sonuca ulaşmayı olumlu yönde etkileyeceği açıktır. Ters durumda yani antrenörün oluşturacağı havanın olumsuz olması durumunda ise sporcular arasında çatışmalar, gerginlikler gereksiz tartışmalar yaşanabilecektir. Hatta saldırgan davranışlar sergileyerek kendilerine ya da takım arkadaşlarına fiziksel veya psikolojik zararlar verebileceklerdir (Reinboth, Duda & Ntoumanis, 2004; Scanlan & Lewthwaite, 1986; Stornes & Ommundsen, 2004).

Antrenörlerin, sporcuları üzerindeki etkisi üzerine yapılan çalışmaların genel sonucu olarak şu ortaya çıkmıştır: "etkili bir antrenör" başarılı performans ortaya koyabilen ve sporcularından olumlu psikolojik tepkiler alabilen antrenördür (Gürbüz vd. 2006).

Antrenörler sporcularının yaş grupları, beceri düzeyleri, kişisel özellikleri v.b. faktörlere göre antrenörlük rollerini yerine getirmelidirler. Antrenörlerin davranış özellikleri sergilerken, karşılarındaki sporcu/ sporcuların beklentilerini de göz önüne almaları etkili bir antrenörlüğün temelini oluşturmaktadır.

Bu araştırma üniversitelerarası badminton müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin antrenör davranışı tercihlerinin belirlenmesi ve cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmaya 2009 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde yapılan ve 7 üniversitenin katıldığı (O.D.T.Ü, Polis Akademisi, Niğde Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Ahi Evran Üniversitesi) üniversitelerarası B kategorisi badminton şampiyonasında üniversite takımlarında yer alan 57 (26 kadın, 31 erkek) sporcu-öğrenci gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada Chelladurai ve Saleh (1980) tarafından geliştirilen (Leadership Scale for Sport: Athlete's Preferences of Coach's Behaviour), Yenel, Gürbüz, Güngörmüş ve Mızrak (2006) tarafından geçerliği ve güvenilirliği yapılan, 4 alt boyut ile 35 maddeden oluşan ölçek veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Katılımcılardan ölçekte yer alan ifadeleri Likert tipi 5 ("Hiçbir zaman"=1 ve "Her zaman"=5) aralıklı seçenekler üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir.

Elde edilen verilerin istatistik analizinde çalışmada kullanılan ölçeğin 4 alt boyutunda katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için "Independent Samples t-test" analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için .05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

Bulgular

Üniversite badminton takımlarındaki sporcularının antrenör davranışı tercihlerinin alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre t- testi sonuçları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Üniversite badminton takımlarındaki sporcularının antrenör davranışı tercihlerinin alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre t- testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sd	SD	t
Otokratik Davranış	Kadın	26	3,12	0,73	55	0,887
	Erkek	31	3,19	0,69		
Destekleyici Davranış	Kadın	26	3,62	0,65	55	2,67*
	Erkek	31	3,91	0,63		
Demokratik Davranış	Kadın	26	3,97	0,64	55	1,317
	Erkek	31	3,88	0,57		
Eğitici & Ödüllendirici Davranış	Kadın	26	4,13	0,52	55	0,665
	Erkek	31	4,15	0,54		

*P < 0.05

Tablo 1 incelendiğinde, farklı üniversitelerin badminton takımlarındaki sporcularının "Antrenör Davranışı Tercihlerinin" alt boyutlarından; "Otokratik Davranış" alt boyutunda kadınların (3,12±0,73), erkeklerin (3,19±0,69) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur (t=0,887;p>0,05). "Destekleyici Davranış" alt boyutunda

kadınların (3,62±0,65), erkeklerin (3,19±0,69) (3,91±0,63) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t=2.67$; $p<0,05$). “Demokratik Davranış” alt boyutunda kadınların (3,97±0,64), erkeklerin (3,88±0,57), puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t=1,317$; $p>0,05$) ve “Eğitici & Ödüllendirici Davranış” alt boyutunda kadınların (4,13±0,52), erkeklerin (4,15±0,54) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($t=0,665$; $p>0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Üniversitelerarası badminton müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin antrenör davranışı tercihlerinin belirlenmesi ve cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması amacıyla yapılan araştırmamızda ele aldığımız sporcu-öğrenciler tarafından en çok tercih edilen antrenör davranışının kadınlarda ve erkeklerde “eğitici ve ödüllendirici davranış” olduğu bulunmuştur.

Sporcuların, antrenörlerinde tercihen en çok görmek istediği “eğitici ve ödüllendirici” davranış” modeli, başka araştırmalarda da ön plana çıkmaktadır (Chelladurai & Carron, 1983; Gürbüz vd. 2008). Eğitici ve ödüllendirici davranış şekli motivasyonu canlı tutup, spor ortamını çekici hale dönüştürmektedir. Martin’e (2003) göre, erkekler ve kadınlar motive edildiği zaman ortam daha eğlenceli bir hal almakta ve bunun yanında bireylerin kendi potansiyellerine ulaşması, katılım ve başarı kapasitelerini keşfetmeleri daha kolay sağlanmaktadır.

Leblanc & Dickson’a (2005) göre, antrenörlerin bir beceriyi düzeltme, bir davranış güçlendirme ya da bir hatayı gösterme biçimi, genç sporcuların kendilerine saygılarını geliştirmede ya da azaltmada önemli işleve sahiptir.

Sporcularının Antrenör Davranışı Tercihlerinin Alt Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları Cinsiyet Değişkenine Göre incelendiğinde “Otokratik Davranış” alt boyutunda ($t=0,887$; $p>0,05$), “Demokratik Davranış” alt boyutunda ($t=1,317$; $p>0,05$) ve “Eğitici & Ödüllendirici Davranış” alt boyutunda ($t=0,665$; $p>0,05$), anlamlı bir farklılaşma olmadığı ancak; “Destekleyici Davranış” alt boyutunda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir ($t=2.67$; $p<0,05$).

Feltz vd. (1999), antrenörlük yeterliliği hakkında yaptıkları araştırmalarının sonucunda, antrenörlük yeterliliğini: “antrenörlerin kendilerinin, sporcuların performansı ve öğrenmelerini etkileyecek kapasiteye sahip olduklarına inanmalarıdır” şeklinde tanımlamışlardır. O halde antrenörler sporcularının kapasitelerini geliştirme yolunda onların beklentileri ve ihtiyaçları göz önüne almalı ve bu anlamda sporcularının gözünde model insanlar olmalıdırlar.

Chaumeton & Duda (1988), lise ve üniversite erkek basketbol oyuncularının ve antrenörlerin hedef yönelimleri arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmada, antrenörlerin davranışlarının yarışma ve durum düzeyine göre farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Araştırmada, yarışmanın en üst düzeyinde hem oyuncu hem de antrenörler, için kazanmanın daha önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Hiç şüphesiz performans sporunda temel hedef başarının sağlanmasıdır, bu hedef hem sporcu hem de antrenör için aynıdır. Her iki taraf için hedefin gerçekleşmesi karşılıklı olumlu bir etkileşim sonucunda olabilir. Etkili bir antrenör, sporcularının bireysel farklılıklarına ve beklentilerine cevap verebilen hem kendisi hem sporcuları için sürekli gelişim ilkesini benimseyen, kendini gerçekleştirmiş ve karşısındaki kitleyi etkileyebilen bir liderdir. İkizler & Özcan (1994) sporu, gençlerin baskı altında kalmadan rıza gösterdikleri ve bir düzene girdikleri serbest bir alan olarak değerlendirmektedirler. Antrenörleri tarafından baskıya maruz kalan sporcuların başta saldırganlık olmak üzere farklı olumsuz davranışlar sergilemesi mümkündür.

Araştırma grubunun “otokratik davranış” tercihinin en alt sırada yer aldığı görülmüştür. Bu durum araştırma grubumuzdaki sporcu-öğrencilerin baskıdan uzak olmak istedikleri izlenimini uyandırmaktadır. Bunun yanında en başta gelen antrenör davranışı tercihlerinin “eğitici & ödüllendirici davranış” olması, araştırma grubunda yer alan sporcu öğrencilerin, olumlu pekiştirici, takdir edilme ve övgüye ilgi gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kaynakça

- Anshel, M. H. (2003). *Sport psychology from theory to practice*. San Francisco: Benjamin Cummings.
- Arıburun, B. & Aşçı, F. H. (2005). Amerikan futbolu oyuncularında hedef yönelimi ve algılanan güdüsel iklim. *Sportmetre*, 3(3), 111-114.
- Biçer, T. (1994). *Spor yönetimi organizasyonu ekonomik bir birim olarak spor işletmeleri ve uygulamadan bir örnek* (Yayınlanmamış Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bozdam, A., Taşkın, Ö. & Tekin, M., (2007, 14-15 Aralık). Badminton antrenörlerinin çeşitli değişkenlere göre liderlik özelliklerinin incelenmesi. 3. *Raket Sporları Sempozyumu* (s. 16-20), Kocaeli.
- Chaumeton, N. R. & Duda, J. L. (1988). Is it how you play the game or whether you win or lose?: The effects of competitive level and situation on coaching behaviors. *Journal of Sport Psychology*, 11(3), 157-174.
- Chelladurai, P. & Carron, A.V. (1983). Athletic maturity and preferred leadership. *Journal of Sport Psychology*, 5(4), 371-380.
- Feltz, D. L., Chase, M. A., Moritz, S. A. & Sullivan, P. J. (1999). A conceptual model of coaching efficacy: Preliminary investigation and instrument development. *Journal of Educational Psychology*, 91(4), 765-776.
- Gürbüz, B., Yenel, F., Özdemir, S. & Demirel, M. (2008). Üniversite takımı sporcularının antrenör davranışı tercihlerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması [öz]. 10. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongre Kitabı* (s. 252-253). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Horn, T.S. (2002). Coaching effectiveness in the sport domain. T.S. Horn (Ed.). *Advances in Sport Psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- İkizler, C. & Özcan A.O. (1994). *Uygulamalı spor psikolojisi*. İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım.

- Jones, G. & Hardy, L. (1990). The academic study of stress in sport. In J. G. Jones and L. Hardy (eds), *Stress and performance in spor* (pp. 3-16). New York: John Wiley.
- Kaya, Y. K. (1986). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Leary, M. R. (1992). Self-presentational processes in exercise and sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14(4), 339-351.
- Leblanc, J. & Dickson, L. (2005). *Çocuklar ve spor*. Ankara: Bağırğan yayımevi.
- Martin, A., (2003). Boys and motivation. *Australian Educational Researcher*, 30 (3), 43-65.
- Reinboth, M., Duda, J. L. & Ntoumanis, N., (2004). Dimensions of coaching behavior, need satisfaction, and the psychological and physical welfare of young athletes. *Motivation and Emotion*, 28(3), 297-313.
- Scanlan, T. K. & Lewthwaite, R. (1986). Social psychological aspects of competition for male youth sport participants: IV. Predictors of enjoyment. *Journal of Sport Psychology*, 8, 25-35.
- Stornes, T. & Ommundsen, Y. (2004). Achievement goals, motivational climate and sportspersonship: A study of young handball players. *Scandinavian Journal of Educational*, 48(2), 205-221.
- Toros, T. & Tiryaki, Ş. (2006, 3-5 Kasım). Sporda liderlik ölçeğinin futbolcuların antrenör davranışlarını algılaması versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. 9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongre Kitabı* (s. 1320-1322). Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Treasure, D. & Roberts, G.C. (1998). Relationship between female adolescents achievement goal orientations, perceptions of motivationale climate, belief about succes and sources of satisfaction in basketball. *International Journal of Sport Psychology*, 29(3), 211-230.
- Yenel, F., Gürbüz, B., Güngörmüş, A. H. & Mızrak, O. (2006). Evaluation of the psychometric properties of the leadership scale for sports: Preference version [abstract]. *4th International Scientific Congress* (s. 95-96), Sofia.

Takım Sporlu ile Uğraşan Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma

Fetiye TOSUNOĞLU¹ Belgin GÖKYÜREK²

¹Beden Eğitimi Öğretmeni

²Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmada ortaöğretimde okuyan takım sporuyla uğraşan sporcu öğrencilerin, basketbol, voleybol, futbol, hentbol branşlarında cinsiyete göre kişilik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma evrenini Tokat il merkezi, örneklemini ise 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Tokat il merkezinde ortaöğretimde okuyan 113 kız, 218 erkek sporcu olmak üzere toplam 331 sporcu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmada "Eysenck Kişilik Envanteri" kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak Kolmogorov-Smirnov testi ile verilerin normal dağılıma uyup uymadığına bakılmış, ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma sahip olduğu görüldüğünden cinsiyete ilişkin karşılaştırmalarda Student t testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; branşlar kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırıldığında, futbol branşında yalan, dışadönüklük, psikotik ve nevroitiklik boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmezken, basketbolcu kızların nevroitik puan ortalamaları basketbolcu erkeklerin nevroitik puan ortalamalarına göre yüksek çıkmıştır. Yine basketbolda, erkeklerde dışa dönüklük puanı kızlara göre daha yüksek çıkmıştır. Voleybol branşında erkek sporcuların psikotik değerleri kız voleybolculardan anlamlı derecede büyük; kızların nevroitik puanları ise erkeklere göre anlamlı derecede büyük görülmektedir. Hentbol branşına bakıldığında, kız sporcuların psikotik değerleri erkek hentbolculardan anlamlı derecede yüksek çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Takım Sporları, Kişilik Özellikleri, Eysenck Kişilik Envanteri, Ortaöğretim.

A Study on the Personality Traits of Secondary School Students Engaged in Team Sports

Abstract

In this study, it was aimed to examine the personality characteristics of the secondary school athletes according to gender who are engaged in team sports as basketball, volleyball, football, handball branches. The scope of the study is limited to city center of Tokat, and the research sample includes a total number of 331 sportsmen-113 female and 218 male secondary school students in Tokat in 2007-2008 Educational Years. The study employs a descriptive research model. Eysenck Personality Questionnaire was used in the study. First of all, Kolmogorov-Smirnov test was performed to explore whether the data is compatible with the normal distribution. As it was found out that the items within the questionnaire had a normal distribution, student t test was performed to study the comparisons in terms of gender. According to the results of the study, when there is no significant difference between gender variable and scale's sub dimensions of lie, extroversion, psychotic and neuroticism in the football branch, the average scores of the neurotic points of the basketball player girls were higher than the average scores of the neurotic points of the basketball player men. In basketball branch again, male basketball players show more introverted qualities compared to female basketball players. In volleyball, male students' psychotic scores were found to be significantly higher than that of female students, and female students' neurotic scores were significantly higher than male students' scores. In terms of handball, female students' psychotic scores were found to be significantly higher than that of male students.

Keywords: Team sports, Personality traits, Eysenck Personality Questionnaire, Secondary Education

Giriş

Eğitimin bir bütün olarak amaca ulaşması zihinsel eğitimle birlikte, fiziksel eğitiminde verilmesiyle gerçekleşmektedir. Eğitimden beklenen, bireylerin gizli güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkararak en üst düzeyde gelişmesine yardım etmektir. Gelişim dönemindeki kız ve erkek çocukların kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde etkili olan etmenlerden birisi de beden eğitimi ve spordur. Beden eğitimi ve sporun amacı, kişiye güven duygusunu, liderlik ve mücadele vasfını kazandırmak, dürüst olma ve mevcut olan yeteneklerini geliştirerek en iyi şekilde kullanabilmesini sağlamaktır. Bu özellikler kişiliğın gelişmesinde önemli yer tutmaktadır (Aracı, 2006, s. 19).

Spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurullarla çevrili bir etkinliktir (Aracı, 2006, s. 3). Çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracı olan spor, kişiye kendi yeteneğini tanıma, zamanını iyi kullanma, disiplinli olma, başkalarına yardım etme gibi özellikler kazandırmanın yanı sıra kişinin fiziksel yönden gelişmesini ve kişisel yönden de kendini anlayıp ifade etmesini sağlamaktadır. Eğitimin bir parçası olarak spor, toplumsal sağlık, huzur ve barış için insanın bütünlüğüne ve tüm kişiliğine katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmelidir. Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını takdir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazı olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla ve zamanla yarışarak

zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı öğrenir. Bu anlamda spor insanı çok yönlü olarak hayata hazırlamayı amaçlayan çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracıdır (Öztürk, 1998, s. 79-82).

Bireysel sporlarda sporcular kendi öz disiplini ile, başarı ve başarısızlıklarının sonucunu, bireysel göğüslemek zorunda olmalarına karşın, takım sporlarında sporcular, organize olmak ve başarıda veya başarısızlıkta sonuca katkıda bulunmuş olarak sonucu paylaşmak durumundadırlar. Takım sporlarında bireysellik söz konusu değildir. Takım sporcularının birbirlerini tanımaları ve birbirleri ile işbirliği yapmaları gerekir. Başarıya ulaşmak için birbirlerine ihtiyaçları vardır. Takım sporlarında başarıya ulaşmak için sporcuların özel yeteneklerinin yanında kişisel özelliklerinin de bilinmesi ve ona göre sporcunun yönlendirilmesi ile takımın da daha faydalı olması sağlanabilir.

Kişinin sorumluluklarını üstlenebilme alışkanlığını kazanmasında bağımsız, güvenli bir kişilik geliştirmesinde sportif etkinliklerin tartışılmayacak derecede önemli katkıları vardır (Demirpolat, 1988, s. 102).

Lise öğrencilerinin özelliklerine bakıldığında, birçok açıdan birbirine benzemekle beraber, yakından incelendiğinde sayılamayacak kadar çok özellik yönünden birbirlerinden ayrıldıkları görölr. İnsanın biricikliğinin kaynağı bu farklılıklardır. Tıpkı fiziksel özelliklerimiz gibi kişilik yapılarımızda farklılıklar gösterir. Her birimizin farklı gen donanımlarıyla dünyaya gelmemizin yanı sıra farklı sosyal koşullarda yaşamamız da bu çeşitliliğe neden oluyor görölmektedir (Selçuk, 1999).

İnsanın davranışlarını anlamak için kişilik önemli bir araştırma alanı olmuştur. İnsanın kişiliği fizyolojik ve psikolojik unsurların karşılıklı etkileşimini içermektedir. Bu nedenle insanın geçmişi, çevresi, olgunluğu ve öğrenmesi gibi unsurların tümü kişiliğine katkıda bulunur. Kişilik insanların diğerlerini nasıl etkilediklerini, kendilerini nasıl gördüklerini ve değerlendirdiklerini, dış ve iç ölçülebilir özelliklerinin neler olduğunu ve birey durum etkileşiminin nasıl gerçekteşiğini açıklayan bir terimdir (Yüksel, 2006, s. 56-66).

Kişilik sözcüğünün yaygın kullanımında geleneksel olarak çeşitli birleşimler içinde farklı fikirler bulunmaktadır. Birden fazla kişilik tanımları ve teoriler vardır. Genel olarak kişilik, bir insanda bulunan bütün özellikleri kapsamaktadır. Yani insanın var olduğu andan itibaren başlar ve yaşamının sonuna kadar süren zaman aralığında, onunla ilgili olan her şeyi kapsar denilebilir. Kişilik, kalıtsal faktörler ve gelişimsel etkilerin bir bileşimidir. Bir diğer değişle kişilik, doğuştan getirilen özelliklerle doğumdan sonraki öğrenmelerin oluşturduğu, bireyi diğer bireylerden ayırt edici tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Şendil, 2003). Psikolojide kişilik kapsamı en geniş olan kavramdır. Kişilik, bir insanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terimdir. Kişilik kendine özgü ve ahenkli bir bütündür (Yanbaştı, 1990). Kişilik, bireyin kendisi açısından fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkındaki bilgisidir. Başkaları açısından ise bireyin toplum içerisinde belirli özelliklere ve rollere sahip olmasıdır (Eren, 2004). Eysenck geliştirdiği kişilik envanterinde kişiliğin dört boyutunu ele almaktadır. Bunlar;

Psikotiklik Boyutu (Psychoticism) (P): İnsanlara ilgi göstermeyen, yapayalnız, her zaman zorlukları olan, hiçbir yere uyum göstermeyen, zalimce davranışlarda bulunabilen, duygusuzluk tabloları gösteren arkadaş ya da akraba gibi yakınlarına bile saldırganca davranabilen, diğer insanları mutsuz kılmaktan haz duyan bir kişidir (Yavuzer, 1982).

Dışa Dönüklük Boyutu (Extraversion) (E): Tipik bir dışa dönüklük, sosyal eğlence ve toplantılardan hoşlanan, o andaki güdülerine göre davranan, gamsız ve tasasız, rahatına düşkün, iyimser, duygularını sıkı denetim altında tutamayan, kolaylıkla sinirlenip, öfkelenen, her zaman güvenilir olmayan, (Koç, 1994), insancıl, cana yakın, kolay ilişki kuran, çok arkadaş edinen, kendi başlarına kalmaktan, okumak ve çalışmaktan hoşlanmayan, hareket ve davranışları kontrol edemeyen, o anda içlerinden geldiği gibi hareket eden, neşeli, hareketli, çok konuşan, şakadan hoşlanan, gülmeyi seven, saldırgan hareket ve davranışları sık olan kimselerdir. (Köknel, 1986).

Nevrotiklik Boyutu (Neuroticism) (N): Eysenck, nevrotiklik deneyimini, dengesizlik, duygusallık ve duygusal dengesizlik deneyimleri ile eş anlamlı kullanmıştır. Nevrotiklik puanı yüksek bir kimse; kaygılı ruh durumu değişken, çoğu kez çöküntülü bir kimsedir. Uykuları kötüdür ve hazım sıkıntıları vardır. Duygusal uyarılmışlık durumundan sonra tekrar dengeye dönmekte güçlüklemlerle karşılaşılır.. Kısacası her şeyi kendilerine dert edinen kaygılı kimselerdir (Koç, 1994). Nörotizmde yüksek puan alan tipik bir nörotik ise, şüpheli ve endişeli, sık sık depresyona giren, aşırı duygusal, hemen her türlü uyarıcıya çok şiddetli yanıtlar verendir (Yavuzer, 1982).

Yalan (Lie) Boyutu (L): Yalan ölçeği cevaplayan kişi tarafından iyi bir görüntü vermek için yapılabilecek yanıtlmaları ölçmeyi amaçlamaktadır. Kişiler, özellikle gerektiği durumlarda kendilerini oldukları gibi değil, olmaları uygun olacak bir biçimde gösterme eğilimi içine girerler. Bu eğilimin "N" puanı ile bir tutarlılık gösterdiği, Eysenck ve diğer araştırmacılar tarafından ortaya konmuş bir bulgudur. Diğer bir değişle, bu bulgulara göre bireyin kaygı derecesi arttıkça, yalan puanı da yükselmektedir. Çocuklarda yaşa göre (yaş küçüldükçe) azalmakta, yetişkinlerde yaşa göre artmaktadır (Eysenck, 1978).

Bu çalışmanın amacı, Tokat il merkezinde ortaöğretimde okuyan, takım sporları ile uğraşan sporcu öğrencilerin, futbol, basketbol, voleybol, hentbol branşlarında, cinsiyete göre kişilik özelliklerinin farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir.

Yöntem

Araştırma nicel desende hazırlanmış olup tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Tokat ilindeki ortaöğretimde okumakta olan, takım sporları ile uğraşan 1536 lisanslı aktif sporcu öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise Tokat il merkezindeki Atatürk Lisesi, Gazi Osman Paşa Lisesi, Tokat Cumhuriyet Lisesi, Anadolu Kız Meslek Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Tokat Plevne Lisesi, Mehmet Akif Ersoy Lisesi, Arif Nihat Asya Lisesinde okuyan, yaşları 16-18 arasında, takım sporu ile uğraşan 113'ü kız, 218'i erkek olmak üzere toplam 331 sporcu öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada Eysenck tarafından geliştirilen "Eysenck Kişilik Envanteri"

kullanılmıştır. Türkçe'ye Topçu (1982) tarafından çevrilip uyarlama çalışmaları yapılan envanterde "psikotiklik", "nevrotiklik", "dışa dönüklük" ve "yalan" olmak üzere toplam dört boyut vardır. Elde edilen verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov tekniği ile incelenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma sahip olduğu görüldüğünden cinsiyete ilişkin karşılaştırmalarda Student t testi yapılmıştır. Çalışmada analizler için elde edilen anlamlılık düzeyleri 0,05 ve 0,01 hata düzeylerinde değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel işlemlerin yorumlanmasını kolaylaştırmak için istatistiksel işlemlere ilişkin tabloların her birinde ayrıca ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler verilmiştir. Çalışmada yer alan analizler SPSS 15.0 programı kullanılarak elde edilmiştir.

Bulgular

Ortaöğretimde takım sporu ile uğraşan sporcu öğrencilerin cinsiyete göre kişilik özelliklerine ilişkin karşılaştırma puanları ile ilgili, Tablo 1 ve 2'de basketbol branşına, Tablo 3 ve 4'de voleybol branşına, Tablo 5'de hentbol branşına, Tablo 6'da ise futbol branşına ait sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 1. Basketbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max.	t	P
Kız	18	12.67	3.985	4	19	-2.499	0.01*
Erkek	36	15.00	2.798	9	19		

*p<0,05 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 1'de görüldüğu gibi basketbol branşında cinsiyete göre dışadönük puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 12.67, erkeklere ait ortalamanın ise 15.00 olduğu görülmektedir. Kızlara ait ortalama değer dışadönüklük sınır puanı olan 13'ün altında iken erkeklerde üstündedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte p değeri 0.016 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğundan basketbol branşında dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %95 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle erkeklerin dışadönük ortalama puanı kızlara göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 2. Basketbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max.	t	P
Kız	18	14.94	3.654	8	21	2.683	0.01*
Erkek	36	11.97	3.924	5	20		

*p<0,01 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi basketbol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 14.94, erkeklere ait ortalamanın ise 11.97 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse her iki cinsiyet için 55 ortalama değerin nevrotik sınır puanı olan 11’in üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.01 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan basketbol branşında nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Basketbol branşında cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda yalan ve psikotiklik puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 3. Voleybol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max.	t	P
Kız	56	4.82	2.797	1	15	-2.988	0.00*
Erkek	104	6.22	2.842	1	11		

* $p < 0,01$ istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3’de görüldüğü gibi voleybol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 4.82, erkeklere ait ortalamanın ise 6.22 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değer psikotik sınır puanı olan 6 puanın altında iken erkeklerde üstündedir. Voleybol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.003 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Yani erkeklerin psikotik puanları kızlara göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 4. Voleybol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max.	t	P
Kız	56	12.57	3.963	5	22	5.276	0.00*
Erkek	104	9.38	3.462	3	18		

* $p < 0,01$ istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4’te görüldüğü gibi voleybol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 12.57, erkeklere ait ortalamanın ise 9.38 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değerin nevrotik sınır puanı olan 11’ün üstünde olduğu erkeklerde ise sınır değerin altındadır. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.00 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan voleybol branşında nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık

gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevroitik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Voleybol branşında cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda yalan ve dışadönüklük puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 5. Hentbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max	t	p
Kız	21	9.19	3.829	3	15	2.913	0.00*
Erkek	42	6.48	3.307	0	13		

*p<0.01 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi hentbol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 9.19, erkeklere ait ortalamanın ise 6.48 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerin 6 puanın üstünde olduğu görülmektedir. Hentbol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.005 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Yani kızlara ait psikotik puan ortalaması erkeklere ait ortalamadan anlamlı derecede büyüktür.

Hentbol branşında yapılan cinsiyete göre karşılaştırmalarda yalan, nevroitiklik ve dışadönüklük puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 6. Futbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max	t	p
Kız	18	7.50	2.572	3	12	0.053	0.95
Erkek	36	7.44	4.088	0	19		

*p<0.01 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi futbol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 7,50, erkeklere ait ortalamanın ise 7,44 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerin 6 puanın üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,958 olarak elde edilmiştir. $p > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Futbol branşında cinsiyete göre karşılaştırmalarda, nörotik, yalan ve dışadönüklük puanlarında da anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Branşlar kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırılıp, “kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu?” sorusunun sonuçlarına bakıldığında;

Basketbol branşını cinsiyete göre karşılaştırdığımızda psikotiklik ve yalan boyutunda anlamlı bir fark görülmezken, dışadönüklük boyutunda kız basketbolcuların ortalaması $\bar{x}=12.67\pm 3.985$, erkek basketbolcuların ortalaması ise $\bar{x}=15.00\pm 2.798$ olduğu için basketbol branşında dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği söylenebilir. Nevrotiklik boyutunda ise kız basketbolcuların puanları $\bar{x}=14.94\pm 3.654$, erkek basketbolcuların ise $\bar{x}=11.97\pm 3.924$ olarak çıkmıştır. Bu sonuca göre kız basketbolcuların nevrotik puanları erkek basketbolculara göre anlamlı derecede büyük çıkmıştır.

Voleybol branşı cinsiyete göre karşılaştırıldığında, dışadönüklük ve yalan puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir. Psikotiklik boyutunda kız voleybolcuların ortalamaları $\bar{x}=4.82\pm 2.797$, erkek voleybolcuların ise, $\bar{x}=6.22\pm 2.842$ olduğu görülmektedir. Erkek voleybolcuların psikotik puanları kız voleybolculara göre anlamlı derecede büyüktür. Nevrotiklik boyutunda ise kız voleybolcuların puanları $\bar{x}=12.57\pm 3.963$, erkek voleybolcuların puanının $\bar{x}=9.38\pm 3.462$ olduğu görülmektedir. Kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Hentbol branşında cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan boyutlarında anlamlı bir fark görülmezken, psikotiklik boyutunda kız hentbolcuların puanları $\bar{x}=9.19\pm 3.829$, erkek hentbolcuların ise $\bar{x}=6.48\pm 3.307$ olduğu görülmektedir. Kız hentbolculara ait psikotik puan ortalamaları erkek hentbolculara ait ortalamadan anlamlı derecede büyüktür.

Futbol branşında cinsiyete göre psikotik, dışadönük, nevrotik ve yalan puan ortalamaları incelendiğinde, kız futbolcuların ve erkek futbolcuların puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Bayar (1983) yaptığı araştırmada atletlerin kişilik özelliklerini incelemiş, Psikotiklik boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{x}=5.15\pm 2.00$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{x}=4.70\pm 2.40$ olarak bulunmuştur. İçe- Dışa Dönüklük (E) boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{x}=14.2\pm 3.84$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{x}=14.60\pm 4.32$ olarak bulunmuştur (Bayar, 1983, s. 57-59). Bayar tarafından yapılmış olan çalışma, bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Yazıcı (1997, s. 37) yaptığı araştırmada Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) öğrencilerinin kişilik özelliklerinin Eysenck kişilik kuramına dayalı olarak incelemiştir. Sonuçta kız öğrencilerin Psikotiklik (P) boyutunda almış oldukları puanların $\bar{x}=5.85\pm 2.82$, erkek öğrencilerinin ise $\bar{x}=6.63\pm 3.25$ olarak tespit etmiştir. KTÜ kız öğrencilerinin (E) boyutunda almış oldukları puanları ise $\bar{x}=13.57\pm 4.57$, erkeklerinin ise $\bar{x}=13.84\pm 3.72$ olarak tespit etmiştir (Yazıcı, 1997, s. 31). Sonuçlar, Yazıcı (1997) tarafından yapılan çalışmadaki psikotiklik boyutunda, bizim çalışmamızdaki voleybol oynayan erkeklerle paralellik, dışa dönüklük boyutunda ise bizim çalışmamızdaki basketbol oynayan

erkeklerle paralellik göstermekle beraber, Yazıcı'nın üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışma ile bizim yaptığımız çalışmadaki ortaöğretim öğrencileri yaş aralığı olarak farklıdır.

Yazıcı (1999, s. 48) tarafından yapılan bir araştırmada serbest ve greko-romen stil genç milli takım güreşçilerinin kişilik özellikleri incelenmiş ve sonuçta psikotiklik, dışadönüklük, nevroitiklik ve yalan puan ortalamaları arasında fark görülmemiştir. Bu sonucun araştırmamızla paralellik göstermemesi, çalışmanın ayrı branş sporcularına yönelik yapılması ve katılımcıların bireysel spor yapan bireyler olmasından kaynaklanmış olabilir.

Akdoğan ve arkadaşlarının (2007, s. 6) yapmış oldukları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören bayan öğrencilerin (P) değerlerine ilişkin puanları $\bar{x}=5.92\pm3.43$, erkek öğrencilerin ise $\bar{x}=7.42\pm3.64$ olarak bulunmuştur.

Akdoğan ve arkadaşlarının (2007, s. 6) yapmış oldukları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenim gören bayan öğrencilerin Dışadönüklük (E) değerlerine ilişkin puanları $\bar{x}=14.64\pm2.88$, erkek öğrencilerin ise $\bar{x}=15.08\pm2.63$ olarak bulunmuştur. Dışadönüklük sonuçları bizim yaptığımız çalışmadaki basketbol erkek sporcu sonuçları ile psikotik sonuçları bizim yaptığımız çalışmadaki voleybol erkek sporcuları ile paralellik göstermekle beraber, üniversite öğrencilerine ve ortaöğretim grubuna uygulanmış olması sebebiyle farklı yaş aralığını oluşturmaktadır.

Farmer ve ark. (2002) yapmış oldukları çalışmalarında bayan deneklere göre erkek deneklerin nörotizm puanlarının önemli derecede düşük olduğunu, erkek deneklerin bayanlara göre daha dışadönük olduğunu tespit etmişler ve bayan deneklerin erkek deneklere göre daha nörotik eğilimler gösterdiğini gözlemlemişlerdir. Sonuçlar çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Tatar ve ark. (2002, s. 142-148) tarafından yapılan çalışmada C.B.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin spor branşlarına göre kişilik özellikleri profillerinin oluşturulması incelenmiştir. Sonuç olarak futbolcuların diğer takım sporu yapanlardan daha canlı, daha uzlaşmacı, daha yumuşak başlı, daha kurallara bağlı, daha sorumluluk sahibi, daha rahat ve duyarlı oldukları görülmüştür. Ayrıca bireysel spor yapanların, basketbol, voleybol ve hentbolculardan daha kurallara bağlı ve sorumluluk sahibi oldukları görülmektedirler.

Fletcher ve Dowell (1971) tarafından atletler ve atlet olmayanlar arasındaki kişilik özellikleri farkını ölçmek üzere lise birinci sınıfta okuyan toplam 950 erkek öğrenciye Edwards Kişisel Tercih Envanteri (EPPS) uygulanmıştır. Sportif etkinliklerde bulunanlar (atletler), sporcu olmayanlara göre başatlık, düzen ve saldırganlık gereksinimlerine ilişkin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kuru (2003, s. 176-190) tarafından yapılan çalışmada farklı statüdeki Beden Eğitimi Bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri incelenmiş; sportif etkinliklerde bulunan milli sporcuların kişilik özellikleri ile sadece derslere katılan öğrencilerin kişilik özelliklerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

1975 yılında Ellison ve Freischlag tarafından yapılan çalışmada, basketbol, beyzbol, futbol oyuncuları, atlet ve sporcu olmayanlardan oluşan 84 öğrenci seçmiştir. Bernreuter kişilik envanteri (BPI) uygulanmıştır. Ancak canlılık, nörotik eğilimler, kendine yeterlik, içe-dışa dönüklük, başatlık, güven ve hoşsohbetlilik değışkenleri açısından sporcu ve sporcu olmayanlar arasında önemli bir fark bulunamamıştır.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında; branşları ayrı ayrı kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırdığımızda, Futbolcu kız ve erkek öğrenciler psikotiklik, nevrotiklik, dışadönüklük ve yalan boyutunda karşılaştırdığında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Basketbolcu erkeklerin dışadönüklük puanları basketbolcu kızların puanından yüksek çıkmıştır, nevrotik puan dağılımında ise kızların puanları erkek basketbolculardan yüksek çıkmıştır. Voleybol branşında ise erkek voleybolcuların psikotik değerleri kız voleybolculardan yüksek çıkmış, nevrotik değerlerde ise kızların puanı daha yüksektir. Hentbol branşında ise kız hentbolcuların psikotik değerleri erkek hentbolculardan yüksek çıkmıştır.

Araştırma kapsamında bundan sonraki araştırmalarda öncelikle kız ve erkek sporcuların yüksek çıkan bazı puanları değerlendirilirken, araştırma kapsamındaki grubun ergenlik çağında olduğu ve fikirlerinin çabuk değışebileceği, ayrıca takım sporuyla uğraşsalar bile, hepsinin farklı aile ve farklı çevre şartlarında yetiştiklerinin de göz önünde bulundurularak araştırmalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca;

1. Ortaöğretimde ki gençlerin Türkiye genelinde kişilik profillerinin belirlenmesi için, Türkiye genelinde seçilmiş takım sporları ile uğraşan evren saptanarak, örnelemeye gidilebilir.
2. Özel olarak yetiştirilmiş gözlemciler kullanılarak, takım sporu ile uğraşan sporcuların etkinlikleri sırasında kişilik özelliklerinin, sistematik olarak gözlenmesi farklı sonuçlar verebilir. Bunların dikkate alınması, değerlendirilmesi ve sporculara, antrenörlere, sporcu ailelerine geri dönülmesi, sporcuların kişilik gelişimlerine katkı sağlayacaktır.
3. Sporcuların psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan boyutlarında kişilik özellikleri incelenerek bu özelliklerin onların spor hayatlarına ve özel hayatlarına katkısı ve olumsuzlukları incelenebilir.
4. Ruhsal yönden sağlıklı bireylerin topluma kazandırılması için her eğitim aşamasında mutlaka bir psikolojik danışma ve rehberlik uzmanının görev alması ve diğer eğitimcilerle işbirliği içinde olması gerekmektedir.
5. Kişilikleri daha sağlıklı ve sağlam genç bir neslin yetişmesi için, okul, aile, antrenör ve klüpler işbirliği kurarak öğrencilere kişilik özelliklerinin önemini anlatan bilgilendirme periyotları (konferans, seminer, panel, kurs vb.) oluşturmalıdırlar.

Kaynaklar

- Akdoğan, S., Arslan, F., Bayraktar, G. (2007). Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre kişilik özelliklerinin incelenmesi. *5. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu*. Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Aracı, H. (2006). *Okullarda beden eğitimi*. 6. Baskı. Ankara: Nobel.
- Bayar, P. (1983). *Atletlerin kişilik özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Demirpolat, A. (1988). *Toplum ve spor*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Ellison, K., ve Freischlag, J. (1975). Pain Tolerance, arousal, and personality relationships of athletes and nonathletes. *Research Quarterly*, 46(2), 250-255.
- Eren, E. (2004). *Öğrüşsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Eysenck, H. J. ve Eysenck, B. G. (1978). *Manual of the eysenck personality questionnaire. (junior and adult)*. London: Hodder & Stoughton.
- Farmer, A., Redman, K., Harris, T., Mahmood, A., Sadler, S. (2002). Neuroticism, extraversion, life events and depression. The Cardiff Depression Study. *The British Journal of Psychiatry*, 181(2), 118-122.
- Fletcher, R., Dowell, L. (1971). Selected personality characteristics of high school athletes and nonathletes. *The Journal of Psychology*, 77(1), 39-41.
- Koç, ř. (1994). *Spor psikolojisine giriş*. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- Köknel, Ö. (1986). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kuru, E. (2003). Farklı statüdeki beden eğitimi öğrencilerinin kişilik özellikleri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 175-191.
- Öztürk, F.(1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*. Ankara: Bağırgan.
- Selçuk, Z. (1999). Bireyi tanıma teknikleri. Y. Kuzgun, (Ed.), *İlköğretimde rehberlik içinde*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- şendil, G. (Ed.). (2003). *Çocuk, ergen ve anne-baba*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tatar, A., Vurgun, N. ve Zekiöğlu, A. (2003, 10-11 Ekim). Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Spor Branşlarına Göre Kişilik Özellikleri Profillerinin Oluşturulması. İ. Yıldırım, P. Doğan, E. E. Erturan, (Eds.), *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (396-404). Ankara: Sim Matbaacılık.
- Topçu, S. (1982). Çocuk ve yetişkinlerde kişilik boyutları ile bu boyutlarda kültürler-arası ayrılıklar (Basılmamış doçentlik tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Yanbaştı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (1982). *Çocuk ve suç*. 2. Baskı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yazıcı, H. (1997). *Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerinin Eysenck'in Kişilik Kuramına dayalı olarak belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Yazıcı, M. (1999). *Serbest ve greko-romen stil genç milli takım g6reŖçilerinin kiŖilik 6zelliklerinin araŖtırılması* (Y6ksek Lisans Tezi). Gazi 6niversitesi Sağlık Bilimleri Enstit6s6. Ankara.
- Y6ksel, 6. (2006). *DavranıŖ bilimleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Yazım Kuralları

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), yılda dört kez (Ocak, Nisan, Temmuz, Ekim) Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi tarafından yayınlanan hakemli bir dergidir. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi'nde, beden eğitimi ve spor alanlarında yayınlara (Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi, Hareket ve Antrenman Bilimleri, Spor Sağlık Bilimleri, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar, Spor Yönetim Bilimleri ve Rekreasyon) yer verilmektedir.

Gönderilen yazılar daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olmalıdır. Herhangi bir sempozyum ya da kongrede sunulan yazılarda kongrenin adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir. Bir araştırma kurumu ya da fonu tarafından desteklenen çalışmalarda, desteği sağlayan kuruluşun adı ve proje numarası verilmelidir.

Editörlerin ön değerlendirmeye tabi tuttuğu yazılar içerik ve biçim bakımından incelenmek üzere en az iki hakeme gönderilir. Hakemler tarafından düzeltme istenen yazılar gerekli değişiklikler için yazarına geri gönderilir. Düzeltilmiş metni belirtilen süre içinde dergiye ulaştırmak yazarın sorumluluğundadır. Düzeltilmiş metin, gerekli olduğu hâllerde değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenir.

Metinlerde, metin içi göndermeler ile kaynakça, tablo ve şekil oluşturmada, Amerikan Psikologlar Birliği tarafından yayınlanan APA 6 yazım ilkeleri esas alınmalıdır.

Yayımlanması için dergiye gönderilen yazıların, kabul edildikten sonraki yayın hakkı, yayımlandıktan sonraki her türlü telif hakkı Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi'ne aittir.

Dergiye gönderilen yazıların incelenmeye alınması için aşağıdaki şartların yerine getirilmiş olması gerekmektedir:

1. Yazılarda ifade edilen düşüncelerden yazarları sorumludur.
2. Gazi BESBD'de yayımlanan yazılardan ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yazının içeriğinde olabilecek çarpıtmalardan, alıntıyı yapan ve yayımlayan kişi ya da kuruluşlar yasalar karşısında sorumludur.
3. Gazi BESBD'ye gönderilen yazılar yayımlansın ya da yayımlanmasın geri gönderilmez.
4. Yayın Kurulu, yazıda gerekli gördüğü sözcükleri değiştirebilir.
5. Kurallara uymayan yazılar yayımlanmaz.
6. Gazi BESBD'de yayımlanan yazılar için herhangi bir ücret ödenmez.
7. Yayınlanan her araştırmanın verilerinin 5 yıl süre ile araştırmacı tarafından saklanması zorunludur. Yayın politikamız gereğince zaman zaman bazı yazıların verileri ve analiz programları yazarlarından istenebilecektir.
8. Yazı Microsoft Word yazılım programı ile Times New Roman 12 punto ile 1,5 satır aralıklı ve 2,5cm'lik kenar boşlukları bırakılarak ve 20 sayfayı geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
9. Yazılarda Türk Dil Kurumunun imlâ (yazım) kılavuzu örnek alınmalı, yabancı sözcükler yerine olabildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır.
10. Yazılar, başlık, özet (Türkçe ve İngilizce), anahtar sözcükler, ana metin, yazar notları (gerekirse), yazışma adresi, kaynaklar ve ekler (gerekirse) bölümlerini içermelidir.

I. Başlık:

En fazla 10-12 kelimededen oluşan ve 14 punto büyüklüğünde yazılan makale başlığı, yazar(lar)ın adı, soyadı ve çalıştığı kurumu içermelidir. Kurum adları başlık sayfasının alt kısmında 10 punto olarak verilmelidir.

II. Özet ve anahtar sözcükler:

Araştırmanın Türkçe ve İngilizce özetleri araştırmanın amacını, araştırmanın yöntemini, araştırmada varılan sonucu ve yapılan başlıca önerileri kapsamalıdır. Özetler, her iki dilde 'Özet' ve 'Abstract' başlıkları altında 250 kelimeyi aşmayacak şekilde, tek paragraf ve iki yana yaslı olmalıdır. Özetler; amaç, örneklem, veri toplama araçları, işlem yolu, verilerin analizi, kısaca bulgular ve sonuç cümlesini içermelidir. Anahtar sözcükler (3 ila 6 arasında) Türkçe özetin altında 'Anahtar Sözcükler' ve İngilizce özetin altında 'Key Words' başlığı kullanılarak verilmelidir.

III. Ana metin:

Araştırma makalelerinde metin, sırasıyla giriş, yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç bölümlerinden oluşmalıdır. Derleme türü makalelerde, makalenin içeriğine bağlı olarak bu sıra izlenmeyebilir. Ana metin "Giriş" alt başlığı ile başlamalıdır. Yöntem, Bulgular, Tartışma ve Sonuç bölümleri yeni bir sayfadan başlamaz; bir bölüm bittikten sonra, aynı sayfada diğeri onu izler.

Giriş: Bu bölümde, gerekçeleri ile birlikte problem ve araştırmanın kuramsal ya da kavramsal çerçevesi ortaya konulmalıdır. Test edilecek hipotezler ve dayanakları belirtilmeli ya da araştırmanın amacı ifade edilmelidir. Bunlar yapılırken başka kaynaklardan paragraflar hâlinde alıntılarının yapılması yerine araştırmacı kendi sözcükleri ile yazının mantığını oluşturmalı, dolaylı aktarma yoluyla görüşleri ifade etmeli, bir görüşü destekleyen, bu görüşe karşı çıkan ya da tarafsız kalan kaynaklar verilmelidir. Şüphesiz gerektiğinde doğrudan aktarma da yapılabilir. Genelden özele, geçmişten bugüne doğru ya da daha başka ama mutlaka mantıkî bir sıra izlenmelidir. Tanımlar, kısaltmalar, varsayımlar ve sınırlılıklar, eğer varsa, bu bölümde gerekçeleri ile birlikte sunulmalıdır. Araştırmanın bu bölümü bir bütün olarak verilebileceği gibi gerektiğinde alt başlıklar altında da verilebilir.

Yöntem: Araştırma grubu/örneklem, veri toplama araçları, işlem yolu ve verilerin analizi olmak üzere 4 alt bölümden oluşmalıdır. Araştırmada izlenecek yöntem araştırmanın tekrarına imkân verecek şekilde açık ve anlaşılır bir dille ifade edilmelidir. Bu bilgiler araştırmanın türünü, desenini, evren ve örneklemine, veri toplama araçlarını, veri toplama biçimini ve verilerin nasıl analiz edileceğini içermelidir. Eğer izlenecek yöntemin gerekçeleri problem bölümünde tartışılmamış ise burada mutlaka tartışılmalıdır. Veri toplama araçlarının özellikleri, geliştirilmesi, geçerliliği ve güvenilirliği konusunda bilgi verilmelidir. Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler, kullanılma amacı, kullanılan anlamlılık düzeyleri belirtilmelidir.

Bulgular: Araştırmanın denencelerini test etmek amacı ile kullanılan istatistiksel analizleri, her değişkene ait ortalama ve standart sapma değerlerini içermelidir. Tablolar ve şekiller metin içinde verilmelidir. Tablolarda verilen bilgiler bir de yazı ile aynen tekrar edilmemeli; tabloda dikkati çeken özel durumlara işaret edilmelidir. Tablo yazısı ve tablo numarası, tablonun üstünde ve sola dayalı olarak verilmeli, tablo başlığı tablo numarasının yanından itibaren yazılmalıdır. Tablo başlığında, yalnızca birinci kelimenin

ilk harfi büyük olmalı, diğer kelimeler küçük harfle başlamalı ve devam etmelidir. Tablolar word programında hazırlanmalı, tablolarda dikey çizgiler olmamalı ve yatay çizgilerin nerelerde olması gerektiği konusunda APA 6 kurallarına bakılmalıdır. Tablo, içeriğine göre 9-11 punto olarak hazırlanabilir. Tablo içeriğinde satır aralarına boşluk verilmemelidir. Şekil numarası ve şekil başlığı şeklin altında yer almalıdır. Özel baskı gerektiren şekil ve fotoğraflarla ilgili giderler, yazar tarafından karşılanır.

Tartışma: Araştırma bulgularının literatür ışığında açıklanmasını ve tartışılmasını içermelidir.

Sonuç ve öneriler: Araştırmanın amacına uygun, ona cevap niteliğinde bir sonuç ortaya konulmalıdır. Sonuç mutlaka bulgulara dayalı ve onlarla açıklanabilen bir yapıda olmalıdır. Bu araştırmanın bulguları ve ulaşılan sonucun ışığı altında uygulama ve araştırma önerilerine yer verilmelidir.

Yazar notları: Araştırmayı destekleyen kurum(lar)ın ya da araştırmaya katkı sağlayan kişilerin adları ve istenirse teşekkür ifadeleri bu kısımda yer almalıdır.

Yazışma adresi: Sorumlu yazar ile bağlantı kurulabilecek adres, e-mail adresi, telefon numarası ve varsa faks numarası bu bölümde yer almalıdır.

Kaynaklar: Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Metin içinde belirtilen tüm kaynaklar 'Kaynaklar' listesi içinde yer almalıdır. Kaynak gösterimi için Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi web sayfasındaki yazım kurallarına bakılmalıdır.

Ekler: Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Araştırmada kullanılan ölçekler gibi ek bilgileri içerir.

Metin İçi Kaynak Gösterimi

Metin içinde kaynağın belirlenmesi dipnot şeklinde değil, yazarın soyadı, yayın tarihi, doğrudan aktarmalarda sayfa numarası verilerek yapılmalıdır. Örnekler:

Sevim, (2002) ..., Sevim'e (2002,15) göre ...,

Gysbergs ve Henderson (1997) ..., Gysbergs ve Henderson'a (1997) göre ...

Kavcar, Oğuzkan ve Sever (2002)...

Yazar sayısı 3 ile 5 arasında ise, metin içinde geçtiği yerde yukarıda olduğu gibi verilir, daha sonra ise Kavcar ve arkadaşları (2002) ... olarak verilmelidir.

Yazar sayısı 6 veya daha fazla ise metin içinde ilk geçtiği yerden itibaren Kavcar ve arkadaşları (2002) olarak verilmelidir.

Cümle sonunda, parantez içinde birden fazla esere atıfta bulunuluyor ise, kaynaklar yayın tarihi sırası ile verilmelidir.

Paragraf sonunda kaynaklar, parantez içinde yazar soyadı ve yayın tarihi ile verilmelidir (İmamoğlu, 2002).

Kaynakça Gösterimi

Kaynaklar alfabetik sıra ile verilmelidir. Birden fazla yazarlı Türkçe ve yabancı kaynaklar için son yazarın soyadından önce 've' yazılmalıdır.

Kitaplar

Sevim, Y. (2002). *Basketbolda kondisyon antrenmanı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Makaleler

Kavasoğlu, İ. ve Yaşar, M. (2016). Toplumsal cinsiyet normlarının dışındaki sporcular. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(3), 118-132.

Tezler

Şinoforoğlu, T. (2007). *Selim Sırrı Tarcan ve İsveç jimnastiği: Beden eğitiminde İsveç modelinin II. Meşrutiyet dönemi Türk eğitim sistemine entegrasyonu* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bildiriler

Balçıkankılıç, G. S.. (2010, Kasım). *Lisans derslerinde sosyal iletişim ağlarının kullanımı üzerine öğrenci görüşleri*. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresine sunulan bildiri, Spor Bilimleri Derneği / Gazi Üniversitesi, Antalya.

Editörlü kitap

Yıldıran, İ. ve Gültekin, T. (Ed.). (2012). *Anadolu uygarlıklarında spor*. Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi.

Editörlü kitap içinde bölüm

Aybek, A., Yıldıran, İ. (2016). Baron Pierre de Coubertin'in olimpizm felsefesinde kadın. C. Koca, (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyet halleri içinde* (s. 58-77). Ankara: Spor yayınevi ve Kitabevi.

El Kitapları

Özgüven, İ. E. (1992). HKE Hacettepe kişilik envanteri el kitabı (İkinci revizyon). Ankara: Odak Ofset.

Çeviri kitaplar

Hellman, H. (2001). *Büyük çekişmeler: Bilim tarihinden seçilmiş on tartışma* (Çev. F. Baytok). Ankara: TÜBİTAK.

Anonim

The Chicago manual of style: Fourteenth edition. (1993). Chicago: The University of Chicago Press.

Gazete Makalesi

Ekşi, O. (2002, 23 Mart). İstenen bu muydu? *Hürriyet*, s. 21.

Kurum yayınları

Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Uzun vadeli strateji ve sekizinci beş yıllık kalkınma planı 2001-2005*. Ankara: DPT.

WEB Sitesi

Bir Web sitesinin tümüne (sitedeki belli bir sayfaya değil) atıfta bulunmak için, sitenin adresini vermek yeterli olacaktır. Örneğin,

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (t.y.). Kongrelerimiz. Erişim adresi: <http://www.pdr.org.tr>

Duyuru

Children's Defense Fund. (2000, Şubat 25). Urge Congress to Support Increase Investments in Child Care, Head Start and After-School in the FY2001 Budget [Duyuru]. Washington, DC: Autor. İnternet'ten 13 Mart 2000'de elde edilmiştir: <http://www.childrensdefense.org/takeaction/childcare.html>

Özet

Irak, M. (1998). Uyku ve bilgi işleme süreçleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(1), 17-30. İnternet'ten 08 Ocak 2000'de elde edilmiştir: <http://www.psikolog.org.tr/tpy/1/metehan.htm>

Bir Web sitesinde belirli bir sayfa

Türk Psikologlar Derneği Deprem Özel Çalışma Grubu Basın Bildirisi: Deprem Bölgesi Eğitim Öğretim Yılına Hazır mı?. (1999, 22 Eylül). Erişim adresi: <http://www.psikolog.org.tr/deprem/basinbildiri5.htm>

Elektronik dergiler

VandenBos, G., Knapp,S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates [Electronic version]. *Journal of Bibliographic Research*, 5, 117-123.

Elektronik Veri Tabanlarından Alınan Makale ve Özetlere Atıfta Bulunma

Elektronik veri tabanları için tarih (CD-ROM'lar için belirtilmez), kaynak (örn.,SSCI, ERIC) ve veri tabanının adı ile diğer ek bilgiler (madde numarası gibi) belirtilmelidir. Web kaynakları için ise, o veri tabanına giriş sayfasının adresi (URL) verilmelidir. (örnek; <http://www.ebscho.com>).

Örnekler

1. Saracho, O. N.(1999). A Factor analysis of preschool children's play strategies and cognitive style. *Educational Psychology*, 19(2), pp 165+ İnternet'ten 08 Ocak 2000'de EBSCO veri tabanından (Academic Search Elite) alınmıştır: <http://www.ebsco.com>
2. EBSCO web sitesi, Academic Search Elite, Business Search Elite, ERIC gibi onlarca veri tabanını bünyesinde bulundurmaktadır. Bu nedenle atıfta bulunurken EBSCO web sitesinden alındığı ifadesine ek olarak ilgili veri tabanının adı da (yukarıdaki örnekte Academic Search Elite) belirtilmelidir

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Submission Guidelines

Focus and Scope

Gazi Journal of Physical Education and Sport Sciences (GJPRESS) is a refereed journal published quarterly (January, April, July, October) by Gazi University School of Physical Education and Sports. The journal seeks to serve the professional interests of individuals working in various physical education and sports disciplines. Preferences are given to articles that report educational research, suggested models, reviews of recent literature and discussions that are relevant to educational concerns and issues.

Manuscript Style and Format

APA Style (the style set by the American Psychological Association, sixth edition) is used for text references and notes. To be considered for publication, manuscripts should be written in Times New Roman, 12 pt., 1.5 spacing throughout with margins of 2.5cm. and should not exceed 20 pages.

Submission Requirements

GJPRESS publishes only original works that have not been previously published and that are not under consideration by any other publication. Manuscripts will be sent to at least two referees and they will be sent back to the authors for any corrections when necessary.

Each submission must contain the following components: Title page, abstract (Turkish and English), key words, main text, references, summary (extended summary) appendices, tables, figure titles, figures, notes and correspondence addresses. Tables, figures, pictures and graphics should not exceed margins. For this reason, they can be written with a smaller pt. and with single spacing.

One named copy and two unnamed copies of the manuscript and one CD should be posted or sent by e-mail in Microsoft Word format.

Authors are responsible for opinions expressed in the article. Articles published in the GJPRESS should only quote by showing references. Manuscripts submitted to the GJPRESS will not be returned whether they are published or not. Publishing committee may change words if necessary. Articles that do not comply with the rules will not be published.

No fee will be given to the authors publishing in the GJPRESS. All rights are reserved after manuscripts are published.

It is obligatory for the researchers to keep the data for 5 years. Due to our publishing policies, from time to time some of the data and analysis programmes may be requested from the authors.